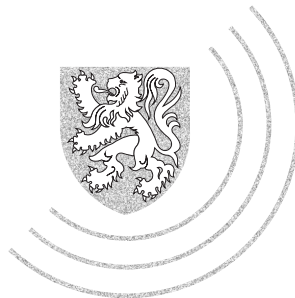

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2003-2004

5 februari 2004

VOORSTEL VAN DECREET

**– van de heer Sven Gatz, mevrouw Yamila Idrissi, de heren Frans Ramon en Dirk De Cock,
mevrouw Brigitte Grouwels en mevrouw Gracienne Van Nieuwenborgh –**

houdende het Nederlandstalig onderwijs in Brussel-Hoofdstad

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Commentaar bij de artikelen

Artikel 1

Dit artikel behoeft geen commentaar.

Artikel 2

Dit artikel voert een beperkte wijziging in van het decreet van 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen-I.

Het collegelid van de Vlaamse Gemeenschapscommissie bevoegd voor onderwijs vroeg een juridisch advies betreffende de problematiek van het inschrijvingsrecht in het Nederlandstalig onderwijs in Brussel-Hoofdstad aan professor Verstegen van de Katholieke Universiteit Leuven. De indieners van dit voorstel maken de argumentatie van dat advies tot de hunne. De tekst van het advies volgt in de technische toelichting na het commentaar bij dit artikel.

Het decreet gelijke onderwijskansen gaat er op onderwijskundige gronden van uit dat het wenselijk is om, rekening houdend met de lokale situatie, een goede verhouding na te streven tussen leerlingen die van huis uit Nederlands spreken en leerlingen van wie de thuistaal niet het Nederlands is. Daarom wordt aan de inrichtende macht het recht toegekend om, vanaf een zeker percentage, leerlingen uit die laatste groep door te verwijzen.

De techniek van de doorverwijzing blijft hoe dan ook relatief complex en de toepassing ervan is delicaat. Voor het Nederlandstalige onderwijs is de toepassing nog een stuk moeilijker door de uitzonderlijk hoge relatieve aanwezigheid van leerlingen van wie de thuistaal niet het Nederlands is in het werkingsgebied van het lokale overlegplatform (LOP) en door het bijzondere gegeven van de vroege en grote inschrijvingsdruk die de helft van de Nederlandstalige scholen ondervindt.

De wijziging die we voorstellen heeft tot doel de problemen rond de doorverwijzing voor een deel op te vangen bij het begin van de inschrijvingspe-

riode door vroegtijdig gebruik te maken van een techniek van beperkte voorrang. In wezen wordt daarmee dezelfde doelstelling gerealiseerd als aan de grondslag ligt van het doorverwijzingssysteem dat in heel Vlaanderen geldt. Het mogelijke effect van die maatregel is afgestemd op de doorverwijzingregel. Door een techniek die beter aan de situatie in Brussel-Hoofdstad is aangepast, kan vroeger in de inschrijvingsperiode meer klaarheid worden geboden.

De maatregel helpt vooral scholen die door de inschrijvingsdruk zelfs een minimale aanwezigheid van oorspronkelijk Nederlandstaligen dreigen te verliezen. Hij ondersteunt het effect van een mogelijke vroegtijdige inspanning voor informatie van de kandidaat-ouders.

Uiteraard is de problematiek van het Nederlandstalig onderwijs in Brussel complexer en ruimer dan enkel de hier behandelde inschrijvingsprocedure. Er is immers de specifieke pedagogische situatie van een schoolomgeving waar het Nederlands de instructietaal is in een meertalige klassituatie en in een sociologische omgeving waar het Frans de dominante taal is. Er moet gestreefd worden naar een kwalitatief onderwijs dat vergelijkbaar is met dat in Vlaanderen. De leerlingen van het Nederlandstalig onderwijs in Brussel moeten in dezelfde mate als de leerlingen in Vlaanderen de eindtermen kunnen halen. Daarnaast is er de voorbije jaren ook een toenemende vraag van de Brusselse ouders om hun kinderen in Nederlandstalige scholen in te schrijven, waardoor het huidige aanbod niet meer vol doet aan de vraag. Het beleid moet daarom, naast de inschrijvingsprocedure, ook blijvende aandacht hebben voor deze problemen.

Technische toelichting

(Advies van Prof. R. Verstegen, K.U. Leuven)

“De problematiek van het inschrijvingsrecht in het Nederlandstalig onderwijs in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad is beslissend bepaald door de grondwettelijke contouren en de federale wet van 30 juli 1963 houdende taalregeling in het onderwijs (I). De bestaande regeling voor de vrijekeuzescholen geldt ook in Brussel-Hoofdstad, maar sluit niet het recht in op een keuze voor een school met een gewaarborgd aantal Nederlandstalige kinderen (II). Het decreet van 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen-I waarborgt in verregaande mate het recht om te kiezen voor een welbepaalde school. Het beginsel “eerst komt, eerst maalt” roept evenwel speciaal in Brussel grote problemen

op, die niet binnen het geldende decreet zijn op te lossen (III). Er is een gedeeltelijke oplossing voor de specifieke problemen van de Nederlandstaligen in Brussel-Hoofdstad denkbaar, indien de waarborgen die in de doorverwijzing besloten liggen, voor Brussel-Hoofdstad worden omgezet in een beperkte voorrang voor Nederlandstaligen (IV).

I. De grondwettelijke en federale contouren

A. Bevoegdheidsverdeling voor onderwijs

1. Decreten van de Vlaamse, respectievelijk de Franse Gemeenschap hebben luidens art. 127, § 2 G.W. kracht van wet “ten aanzien van de instellingen gevestigd in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad die, wegens hun activiteiten moeten worden beschouwd uitsluitend te behoren tot de ene of de andere gemeenschap”.

De opdeling van de instellingen die wegens hun activiteiten moeten geacht worden te behoren tot de ene of de andere gemeenschap is wezenlijk bepaald door de taalwetgeving. De taalwet onderwijs van 30 juli 1963 dwingt voor Brussel-Hoofdstad tot een opdeling van de instellingen volgens taalstelsel¹. Daardoor kon, toen in 1989 de verantwoordelijkheid voor het onderwijs aan de gemeenschappen werd overgedragen, de toepassing van de grondwettelijke bepaling op dat punt weinig problemen meebrengen.

2. Dat de gemeenschappen enkel bevoegd zijn voor de instellingen heeft als keerzijde dat ze niet bevoegd zijn voor personen. Mede om die reden is bepaald dat niet de gemeenschappen, maar de federale overheid het begin en het einde van de leerplicht vaststelt (art. 127, § 1, eerste lid, 2°, a G.W.).

De niet-bevoegdheid van de gemeenschappen voor personen in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad is een wezenskenmerk van onze

¹ “De afdelingen waar het Nederlands de onderwijstaal is en de afdelingen waar het Frans de onderwijstaal is, alsmede de afdelingen met verschillende taalstelsel van kinderkribben, kleintjesoorden en peuterscholen mogen niet onder dezelfde directie worden geplaatst en hangen af van de inspectie van hun taalstelsel”, art. 5, tweede lid, Wet 30 juli 1963 houdende taalregeling in het onderwijs, gew. art. 88, § 1 Wet 26 juli 1971. Een Vlaams decreet van 4 december 1972 houdende aanvulling van de taalregeling in het onderwijs (B.S. 13 februari 1972) verbiedt ook niet-gesubsidieerde instellingen of afdelingen waarvan de onderwijstaal niet het Nederlands is, onder te brengen in gebouwen waarvoor overheidstoelagen worden verleend.

staatsstructuren². Dat houdt in dat in Brussel-Hoofdstad de burger in beginsel zelf vrij beslist tot welke instellingen hij zich richt. Wel kan elke gemeenschap de toegang tot de instellingen waarvoor zij bevoegd is, afhankelijk stellen van de voorwaarden die zij noodzakelijk acht voor de goede werking van deze instellingen.

3. De gemeenschappen zijn bevoegd om bij decreet het gebruik van de talen in het onderwijs te regelen in de door de overheid opgerichte, gesubsidieerde of erkende instellingen (art. 129, § 1, 2° G.W.). Deze decreten hebben enkel uitwerking in het eigen taalgebied en dan nog niet in de taalgrensgemeenten met een bijzonder statuut (art. 129, § 2 G.W.). Voor Brussel-Hoofdstad is dus enkel de federale overheid bevoegd om de taalregeling in het onderwijs te wijzigen³.

B. Taalwetgeving en toegang tot het onderwijs

4. De wet van 30 juli 1963 regelt niet enkel het taalregime van het onderwijs. Zij bepaalt voor de taalgemengde gebieden ook, tot de scholen van welk taalstelsel de leerlingen kunnen worden toegelaten.

In de oorspronkelijke tekst van de wet gold ook voor Brussel-Hoofdstad de regel van de moedertaal of de gebruikelijke taal van het kind. Zoals algemeen bekend werd in 1971 de vrije keuze van het familiehoofd – “liberté du père de famille” – weer ingevoerd. De ouders die in Brussel-Hoofdstad verblijven, kiezen zelf of ze zich tot een Franstalige dan wel een Nederlandstalige school wenden⁴. Deze bepaling betekent dat er zuiver juridisch gesproken geen leerlingen kunnen zijn die uit de andere gemeenschap naar het Nederlandstalig onderwijs overkomen. Het is de vrije keuze van de onderwijszoekende om uit te maken bij welke gemeenschap hij zich voor het onderwijs van zijn kinderen aansluit.

5. De talenkennis op het moment van aanmelding is gezien vanuit de taalwet, irrelevant om over

² Hetzelfde beginsel geldt voor de persoonsgebonden gelegenheden in art. 128 G.W.

³ Cf. H. Van Goethem en J. Velaers, “ERASMUS in Brussel, Taalperikelen in het universitair onderwijs”, T.O.R.B. 1990-91, 23-27.

⁴ “In het arrondissement Brussel-Hoofdstad is de onderwijstaal het Nederlands of het Frans al naar de keuze van het gezinshoofd, wanneer dit in bedoeld arrondissement verblijft”, art. 5, eerste lid Wet 30 juli 1963 houdende taalregeling in het onderwijs, gew. art. 88, § 1 Wet 26 juli 1971.

de inschrijving te oordelen. Ook wie geen Nederlands kent mag vragen in een Nederlandstalige school te worden ingeschreven. Dat daar zware risico's aan verbonden zijn voor de kans op succes kan materie zijn voor ontraden, sterk ontraden, maar, altijd nog redenerend binnen de taalwet, geen grond voor weigering⁵. Deze vaststelling kan m.b.t. autochtone Franstaligen die toch een alternatief hebben, iets choquerend hebben. Anderstaligen uit Brussel-Hoofdstad van wie de thuistaal noch het Frans, noch het Nederlands is, beslissen in elk geval zelf bij welk taalstelsel ze aansluiten. Dat is op grond van de taalwet in Brussel-Hoofdstad niet anders voor autochtone Franstaligen. Het familiehoofd be-
slist^{6,7}.

6. In het publieke debat wordt wel eens gesuggereerd dat het Nederlandstalig onderwijs zoniet juridisch, dan toch sociologisch gezien moet instaan voor een te groot aandeel anderen dan de Nederlandstalige bevolkingsgroep. Uit de door K. Pelleriaux bijeengezette gegevens blijkt dat er voor het gewoon onderwijs qua leerlingenaantal een verhouding is van 18,2 % Nederlandstalig onderwijs, 81,8 % Franstalig onderwijs⁸. Op basis van een deductie uit gegevens over de verkiezing voor de senaat die wijzen op een Nederlandstalig kiescollege voor de senaat

⁵ Zie nog meer algemeen voor weigeren op taalgronden R. Verstegen, "Toegang tot het onderwijs en tot de school (weigeren)", R. Verstegen (ed.), *De non-discriminatieverklaring in het onderwijs. Moeilijkheden en mogelijkheden (Cahiers voor onderwijsrecht en Onderwijsbeleid. 5)*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen België, 1998, 145-148. De analyse moet worden bijgesteld in het licht van het decreet gelijke onderwijskansen-I.

⁶ Zonder ongepaste vergelijkingen te willen maken, kan hier vermeld worden dat voor een kind met een ernstige handicap en een C.L.B.-attest voor het buitengewoon onderwijs niettemin een inschrijving in het gewoon onderwijs kan worden gevraagd. Ouders hebben het recht om vanuit pedagogisch oogpunt voor het kind onverstandige en voor de school belastende beslissingen toch te nemen. In dit verband kan worden verwezen naar de recente beslissing van de commissie leerlingrechten nr. 2003/39 van 17 oktober 2003. De door het C.L.B. gegeven oriëntatie van een leerling naar het buitengewoon onderwijs, heeft geen bindend karakter. Omdat de school niet aantoont dat er speciale noden zijn die de draagkracht van de school overschrijden, wordt de doorverwijzing op basis van art. III.7 van het decreet 28 juni 2002 gelijke onderwijskansen-I ongegrond verklaard (zie www.ond.vlaanderen.be/gelijkekansen).

⁷ Zie nog verder, III.A, randnr. 17 over de onmogelijkheid om kennis van het Nederlands als toelatingsvoorwaarde te hanteren, onmogelijkheid die volgt uit het gelijkekansen-decreet.

⁸ K. Pelleriaux, "Gelijke onderwijskansen in Brussel: de grens van het pragmatisme", *Samenleving en politiek* 2003, nr. 7, p. 10 en 13.

van 12,8 %, vermoedt deze auteur een zekere oververtegenwoordiging in het Nederlandstalig onderwijs. Daartegenover kan worden verwezen naar de 80/20 verhouding die in een aantal financieringsmechanismen voor het onderwijs worden gehanteerd.

Daarmee is geen uitspraak gedaan over de vraag of de huidige omvang van het Nederlandstalig onderwijs al dan niet de draagkracht van de Nederlandstalige gemeenschap in Brussel-Hoofdstad overstijgt. Er is enkel gesteld dat, als zou worden beslist een ander evenwicht na te streven, dit niet kan door het weigeren van Franstalige of anderstalige leerlingen.

C. De financiering van de gemeenschappen voor het onderwijs

7. De gemeenschappen worden voor hun onderwijs gefinancierd door de overdracht van een aandeel in de B.T.W.-ontvangsten. Er is uitdrukkelijk gekozen voor het imputeren van de onderwijsuitgaven op de B.T.W.-ontvangsten omdat deze ontvangsten niet lokaliseerbaar zijn, zoals de personenbelasting. Dit laat toe de regel te hanteren: "een kind is een kind" en voor elk kind wordt federaal even veel geld ter beschikking gesteld ongeacht het welvaartsniveau van de gemeenschap waar het zich voor zijn onderwijs toe richt. Na een overgangperiode van 10 jaar⁹ is na het Sint-Elooiakkoord van 1999 een definitief stelsel in voege getreden waarbij de B.T.W.-gelden worden verdeeld op basis van de leerplichtige leerlingen die jaarlijks in de scholen geteld worden¹⁰. Dit financieringsmechanisme brengt mee dat een zekere oververtegenwoordiging van het Nederlandstalig onderwijs in Brussel-Hoofdstad, de Vlaamse Gemeenschap op het niveau van haar basisfinanciering voor onderwijs niet kan benadelen. Elke leerplichtige leerling meer telt – met kleine correcties – mee voor het bepalen van het B.T.W.-aandeel van de gemeenschap.

⁹ Zie art. 38-41 Bijz. Wet 16 januari 1989 betreffende de financiering van de Gemeenschappen en de Gewesten. De voorlopige sleutel in art. 39, § 2, eerste lid, legt op het niveau van de gemeenschappen een sleutel van 57,55 % N en 42,45 % F vast.

¹⁰ Zie Wet 23 mei 2000 tot bepaling van de criteria bedoeld in artikel 39, § 2, van de bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de Gemeenschappen en de Gewesten, B.S. 30 mei 2000. De eerste toepassing voor de telling 2000 gaf een sleutel van 57,06 % N tegenover 42,94 % F

Het eerste Lambermontakkoord over de herfinanciering van de gemeenschappen zorgt voor een aanzienlijke supplementaire injectie. Dit jaarlijks surplus wordt apart gehouden en verdeeld, gedeeltelijk volgens de genoemde sleutel voor de B.T.W.-gelden, gedeeltelijk volgens de voor de Vlaamse Gemeenschap gunstige sleutel voor de verdeling van de over te dragen inkomsten uit de personenbelasting. Na verloop van tijd wordt deze laatste de enige sleutel voor de verdeling van het Lambermontsurplus¹¹. Anderzijds wordt een speciale dotatie voor het door de gemeenschapscommissies van het voormalige provincie Brabant overgenomen onderwijs, na een overgangsregeling, ook weer verdeeld volgens de verhouding in de leerlingenaantallen¹².

8. Naast B.T.W.-gelden berekend voor onderwijskosten ontvangen de gemeenschappen ook een aandeel uit de personenbelasting en tot voor kort ook de volle opbrengst van het kijk- en luistergeld. In het Lambermontakkoord over de herfinanciering van de gemeenschappen wordt het kijk- en luistergeld overgedragen naar de gewesten. In ruil ontvangen de gemeenschappen een dotatie ter compensatie van het kijk- en luistergeld¹³. Deze inkomsten waren gelokaliseerd. Voor Brussel-Hoofdstad wordt een verdeelsleutel 20 N-80 F aangenomen¹⁴.

De middelen die het Hoofdstedelijke Gewest ontvangt van de federale overheid voor de werking van beide afzonderlijke gemeenschapscommissies worden verdeeld volgens de 20 N/80 F-sleutel¹⁵.

Een gecompliceerd mechanisme voor een eerste herfinanciering van de Franse Gemeenschap aangenomen in het St.-Michielsakkord van 1993 laat de Franse Gemeenschap toe om sommige bevoegdheden over te dragen aan het Waalse Gewest, voor Brussel aan de Franse Gemeenschapscommissie (COCOF). De gelden waarop

de COCOF bij het Hoofdstedelijke Gewest een beroep doet voor de uitoefening van deze overgenomen bevoegdheden, openen voor de Vlaamse Gemeenschapscommissie een trekingsrecht opnieuw volgens een verdeelsleutel van 20 N / 80 F¹⁶.

In het kader van dit onderzoek moet niet verder worden ingegaan op mogelijke andere financieringsmechanismen¹⁷, noch op de verhouding qua financiering tussen Vlaamse Gemeenschap en Vlaamse Gemeenschapscommissie.

D. Besluit

9. Na de hervorming van de instellingen beslist elke inwoner van het hoofdstedelijk gebied Brussel-Hoofdstad vrij of hij zich richt tot de instellingen van de ene of de andere gemeenschap. In onderwijszaken wordt deze vrije keuze bevestigd door de wet op het taalgebruik in onderwijszaken van 30 juli 1963. De financiering van de gemeenschappen voor hun onderwijs, waarbij elke leerplichtige leerling die in de scholen is ingeschreven, wordt meegeteld, ondersteunt de vrije keuze. Aanvullende financieringsmechanismen in Brussel hanteren een verdeelsleutel 20 N/80 F.

De leerplichtige leerlingen zijn op dit ogenblik over Nederlandstalig en Franstalig onderwijs gespreid in een verhouding die in de buurt moet komen van 18 % N / 82 % F. De Vlaamse Gemeenschap moet instaan voor de opvang van deze leerlingen en zou dat, blijkens voorgaande analyse ook moeten doen als de druk nog enigszins zou toenemen. Een doorverwijzingsstelsel naar het Franstalig onderwijs, waarvan de afwezigheid door sommigen in het publieke debat wordt betreurd, valt, wanneer het om een dwingende regeling zou gaan, niet in te passen in het stelsel van de Grondwet en de federale taalwet onderwijs. Hooguit zouden met de Franse Gemeenschap afspraken over informatie en overreding kunnen worden gemaakt. Uiteraard kan het eigen beleid van informatie en promotie op deze problematiek inspelen.

¹¹ Art. 40ter Bijz. Financieringswet 16 januari 1989, ingev. art. 29 Bijz. Wet 13 juli 2001 tot herfinanciering van de gemeenschappen.

¹² Art. 83ter Bijz. Brusselwet 12 januari 1989, ingev. art. 85 Bijz. Wet 16 juli 1993.

¹³ Art. 36, 3° Bijz. Financieringswet 16 januari 1989, gew. art. 25 Bijz. Wet 13 juli 2001.

¹⁴ Art. 47bis, § 3 Bijz. Financieringswet 16 januari 1989, ingev. art. 34 Bijz. Wet 13 juli 2001.

¹⁵ Art. 83bis Bijz. Wet 12 januari 1989 met betrekking tot de Brusselse instellingen, gew. art. 84 Bijz. Wet 16 juli 1993.

¹⁶ Art. 83quater Bijz. Brusselwet 12 januari 1989, ingev. art. 86 Bijz. Wet 16 juli 1993, gew. art. 55 Bijz. Wet 13 juli 2001.

¹⁷ Zie nog over de inzet van de gemeenten voor het Nederlandstalig onderwijs in Brussel: J. Fransen en M. Rodriguez, "De relatie tussen en het beleid van de Brusselse gemeenten en de Vlaamse gemeenschapsinstellingen, 1994-2001", E. Witte e.a. (red.), *De Brusselse negentien gemeenten en het Brussels model*, Brussel, Larcier, 2003, 443-450.

II. Bestaande waarborgen voor de vrije schoolkeuze toegepast in Brussel-Hoofdstad

10. De eerste vorm van eerbiediging voor de vrije schoolkeuze bestaat in het opnemen in het Nederlandstalig onderwijs van elke inwoner van Brussel-Hoofdstad die daar om vraagt. Dit keuzerecht volgt uit de Grondwet en de taalwet onderwijs.

Indien zou komen vast te staan dat over het geheel van het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad het aanbod in het Nederlandstalig onderwijs blijvend te klein is om de vraag te beantwoorden, dan is de Vlaamse Gemeenschap verplicht om nieuwe scholen op te richten.

11. Het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997 en de Schoolpactwet van 29 mei 1959 waarborgen de vrije keuze tussen een officiële school, die een neutraal of een zoals in de decreten bepaald open karakter moet hebben, en een vrije school, te differentiëren op basis van de verschillende erkende erediensten. Indien de ouders niet op een redelijke afstand de school van hun keuze vinden, is de gemeenschap verplicht om op hun verzoek een school op te richten, respectievelijk een vrije school in de subsidiëringregeling op te nemen, ofwel om tegemoet te komen aan de vraag van de ouders via een regeling voor het vervoer¹⁸.

Het oprichten van een vrijekeuzeschool is hoogst uitzonderlijk. Hiervoor zijn in het basisonderwijs ouders van 16 leerlingen nodig¹⁹. Doorgaans wordt het probleem opgelost door een tegemoetkoming inzake vervoer. Hiervoor is in het basisonderwijs geen aantal vereist²⁰. De Raad van State beschouwt deze tussen-

komst als een individueel recht²¹. De redelijke afstand is voor het basisonderwijs vastgesteld op 4 km²², voor het secundair onderwijs op 12 of 20 km²³.

12. De taalwet bevat nog een specifieke verplichting inzake voorwaarden o.m. kleuter- en lager onderwijs te organiseren of te subsidiëren “noodzakelijk opdat de gezinshoofden het recht kunnen uitoefenen hun kinderen over een redelijke afstand naar een inrichting van hun keuze te sturen, waar naargelang van het geval, de voer- of onderwijstaal het Nederlands of het Frans is”²⁴. Na de staatsvorming van 1988 zou, gecombineerd met het eerste lid van art. 5 Wet 30 juli 1963, kunnen worden gesteld dat dit derde lid van datzelfde art. 5 overbodig is geworden. De verplichting in art. 4 van de Schoolpactwet om de levensbeschouwelijke vrije keuze te waarborgen was een verplichting van de Staat. Zonder art. 5, derde lid van de taalwet onderwijs zou de Staat zijn specifieke verplichting ter zake in Brussel hebben kunnen ontlopen door te verwijzen naar het bestaan van een school in het andere taalstelsel die aan de levensbeschouwelijke keuze voldeed. Deze uitweg wordt afgesloten door art. 5, tweede lid Wet 30 juli 1963. Door de combinatie van onderwijswet en taalwet is de levensbeschouwelijke vrije keuze binnen elk taalstelsel gewaarborgd. De verplichting om de levensbeschouwelijke vrije keuze te waarborgen is nu een verplichting van elke gemeenschap, die deze verplichting vanzelfsprekend zelf moet nakomen. Dit kan dus enkel binnen de scholen van het eigen taalstelsel die de gemeenschap zelf opricht of subsidieert²⁵.
13. Een deel van de nu gesignaleerde problemen met betrekking tot de vrije schoolkeuze in Brussel-Hoofdstad kan vanuit zuiver juridisch oogpunt, op grond van deze vrijekeuzeregeling worden beantwoord. Is de school van de voorkeur van de ouders volzet en is er voor het basisonderwijs binnen 4 km geen andere gelijkaardige school, dan wordt aan hun recht van vrije keuze voldaan door een tussenkomst in

¹⁸ Art. 25, § 1 Decreet basisonderwijs 25 februari 1997; art. 4, tweede lid Schoolpactwet 29 mei 1959, gew. art. XI.2 Decr. 14 februari 2002 Onderwijs XIV. De formulering over het vervoer is wisselend: “in de kosten van het vervoer tussenkomen” (art. 4, tweede lid, 1° m.b.t. officieel onderwijs in de Schoolpactwet en art. 25 Decr. basisonderwijs; “het vervoer verzekeren door middel van een dienst voor leerlingenvervoer” (Schoolpactwet, art. 4, 2e lid, 2° m.b.t. vrij onderwijs).

¹⁹ Art. 25, § 2 Decreet basisonderwijs; voor het secundair onderwijs is het aantal variërend per graad, zie art. 3 K.B. 14 maart 1960 houdende toepassing van art. 4 van de wet van 29 mei 1959.

²⁰ Het uitvoeringsbesluit van 14 maart 1960 dat nog op het secundair onderwijs van toepassing blijft, koppelt nog aantallen en kilometers als voorwaarde voor de toepassing van art. 4 Schoolpactwet.

²¹ Advies R.v.St., *Parl.St.* VI.P. 1996-97, nr. 451/1, 296.

²² Art. 25, tweede lid, 1° en 2° Decreet basisonderwijs.

²³ Cf. art. 3 K.B. 14 maart 1960 houdende toepassing van artikel 4 van de wet van 29 mei 1959, B.S. 7 mei 1960.

²⁴ Art. 5, derde lid Wet 30 juli 1963 taalregeling onderwijs, gew. art. 88, § 1 Wet 26 juli 1971.

²⁵ Art. 5, tweede lid Wet 30 juli 1963 heeft overigens nooit een eigen uitvoeringsbesluit gekregen.

het vervoer. De wetgeving stelt geen grens aan de afstand naar de school waarvoor de meerkost van het vervoer wordt vergoed.

Het juridische antwoord dat het vervoer vergoed wordt, is in de beleving van de ouders ongetwijfeld mager en frustrerend. Maar het is binnen de grenzen van de bestaande regelgeving wel het correcte antwoord.

14. Er is in principe nog een alternatief dat volledigheidshalve wordt vermeld. Op vraag van ouders van 16 kinderen kan worden overgegaan tot de oprichting van een nieuwe kleuterschool en lagere school of kan een vrije school die aan de keuze van de ouders beantwoordt in de subsidieregeling worden opgenomen²⁶. Het decreet basisonderwijs heeft het in art. 24, § 1, anders dan art. 4 van de Schoolpactwet niet over “een bestaande school”, maar over “een dergelijke vrije school in de subsidieregeling opnemen”. De vrije school kan dus specifiek met dit doel door ouders van 16 leerlingen worden opgericht.

Het is evenwel een beslissing van de Vlaamse regering of van dit alternatief al dan niet gebruik kan worden gemaakt. De ouders moeten vrede nemen met de door de regering ter zake gemaakte keuze tussen vervoer of een nieuwe school. Het is in de huidige constellatie een beleidsvraag voor de Vlaamse regering of in voorkomend geval, wanneer de feitelijke gegevens dit zouden toelaten, de bestaande beleidslijn²⁷ om zo goed als altijd via vervoer te werken gehandhaafd blijft, dan wel of het alterna-

tief van de vrijekeuzeschool zou worden aangegrepen²⁸.

15. In de hoorzitting op 4 november 2003 gehouden in het Vlaams Parlement met een delegatie van de groep Brusselse ouders over de platformtekst “Nederlandstalig onderwijs in Brussel” komt nog een nieuw concept van vrije schoolkeuze tot uiting. Daarin komt zeer duidelijk de kern van de huidige moeilijkheden naar voor. De ouders claimen het recht om te kiezen voor een school met een voldoende hoog aantal van huis uit Nederlandstalige leerlingen, als alternatief voor een concentratieschool waar de Nederlandstaligen een zeer kleine minderheid zijn geworden²⁹. Het is duidelijk dat een aldus omschreven “recht op vrije keuze” in het vigerende recht niet voorkomt. De aanspraak op de erkenning van een aldus omschreven vrije keuze moet worden onderzocht in de context van het decreet gelijke onderwijskansen-I.

III. Waarborgen voor gelijke onderwijskansen door een “absoluut” keuzerecht en de grenzen daarvan.

- A. *Het decreet van 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen-I (DGOK-I)*³⁰
16. Uitgangspunt van het gelijkkekansendecreet is wat een “absoluut” inschrijvingsrecht wordt genoemd voor elkeen die instemt met het pedagogisch project van de school³¹. Weigering is mogelijk wanneer de school volzet is of wanneer de leerling om disciplinaire redenen is weggestuurd uit de school³². Een voorlopige inschrijving met doorverwijzing naar een andere school is mogelijk wanneer in de school het relatieve aantal leerlingen van wie de thuistaal niet het Nederlands is, een minimum van 20 %

²⁶ Deze formule zou als variant kunnen worden beschouwd op de “taalwetstichtingen” die op grond van de overgangsbepaling in art. 21 wet 30 juli 1963 werden opgericht: “Zolang de gezinshoofden van het arrondissement Brussel-Hoofdstad niet in de mogelijkheid verkeren hun kinderen op een redelijke afstand naar een Nederlandstalige officiële school te sturen, richt de Staat jaarlijks tien lagere scholen met kleuterafdeling op, over welke vestigingsplaats beslist wordt op advies van de taalinspectie”. In een korte nota mij bezorgd door mevrouw L. Santy (VGC) wordt daarover gezegd: “Dit had onder meer tot gevolg dat het Rijksonderwijs een concept ontwikkelde van één centrale school per gemeente met in de buurt kleine wijkafdelingen met vaak een onvolledig aanbod. Deze wet en zijn concretisering verklaren gedeeltelijk het grote aantal gemeenschapsscholen dat binnen de Brusselnorm valt”, Lsa, “De Brusselnormen”, p. 3-4. In voorkomend geval zou nu de norm van de vrijekeuzeschool van toepassing zijn.

²⁷ Ook mogelijk is dat zelden voldoende ouders aanspraak kunnen maken op een tegemoetkoming, zodat in de regel vervoer de enige mogelijkheid is.

²⁸ Bij een tegemoetkoming via het leerlingenvervoer zou de toepasselijke regelgeving zorgvuldig moeten worden onderzocht. De concrete modaliteiten van het leerlingenvervoer zijn complex en dringend aan herziening toe. Zie toch o.m. Wet 15 juli 1983 houdende oprichting van de Nationale Dienst voor Leerlingenvervoer, B.S. 2 september 1983.

²⁹ Zie Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid, Beknopt verslag, hoorzitting 4 november 2003, voorlopige versie, o.m. p. 7.

³⁰ B.S. 14 september 2002, 2e ed., 40896-40908.

³¹ Art. III.1 DGOK-I; voor een analyse van dit decreet: B. Steen, “Elk kind heeft recht op onderwijs in de school naar keuze ... of toch niet?”, T.J.K. 2002, 252-264.

³² Art. III.3 DGOK-I.

bereikt en minstens 10 % hoger ligt dan het relatieve aantal in het werkingsgebied van het lokale overlegplatform³³. Er is ook een mogelijkheid tot doorverwijzing van een leerling wanneer diens specifieke onderwijsnoden de draagkracht van de school overstijgen³⁴.

17. De school moet een leerling weigeren die niet aan de voorwaarden voldoet (art. III.2, DGOK-I). Maar zij kan geen voorwaarden toevoegen. Een taaltest Nederlands die een beslissende invloed zou hebben op het al of niet inschrijven zou neerkomen op een verboden bijkomende toelatingsvoorwaarde^{35 36}.
18. Het Arbitragehof heeft geoordeeld dat de inschrijvingsplicht zoals die in het decreet is geregeld niet in strijd is met de vrijheid van onderwijs³⁷. De Raad van State heeft in een voorlopige beoordeling in kort geding gesteld dat *prima facie* de strakke interpretatie van de omzendbrieven, waarin de regel “eerst komt, eerst maalt” wordt gehanteerd, besloten lijkt te liggen in het decreet zelf. De schorsing van de omzendbrieven zou dus geen verandering brengen³⁸.
19. Het gelijkkansendecreet confronteert het Nederlandstalig onderwijs in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad met een fundamenteel probleem. De moeilijkheid bestond ook voor het gelijkkansendecreet maar bleef latent. Een aantal mechanismen van het nieuwe decreet hebben het probleem evenwel versterkt, waardoor het nu in alle scherpheid gesteld is. Al vroeg in de inschrijvingsperiode, veel vroeger dan dit in het Vlaamse land het geval is, loopt een

groot aantal scholen vol³⁹ zodat de school van de voorkeur van heel wat ouders voor hen niet meer toegankelijk is. De alternatieven zijn dikwijls scholen waar niet een door de ouders gewenste minimum aanwezigheid van Nederlandstalige kinderen aanwezig is. Nochtans wijst het doorverwijzingsmechanisme van leerlingen van wie de thuistaal niet het Nederlands is er in het algemeen op dat de decreetgever er is van uitgegaan dat een dergelijke minimumaanwezigheid een erkende betrachting is.

Vandaar twee vragen. In welke mate moet de verwachting een school te vinden met een minimum aantal van huis uit Nederlandstalige leerlingen door de decreetgever worden ondersteund, en als dat wenselijk en mogelijk is, hoe zou dat dan kunnen? Om die vraag te beantwoorden moet eerst worden nagegaan hoe een school vol loopt. Welke mechanismen spelen hierbij en in hoever zijn ze beïnvloedbaar?

B. De school loopt vol

1° Wanneer is een school vol?

20. Het gelijkkansendecreet bepaalt dat een school elke bijkomende inschrijving kan weigeren wanneer deze volgens de inrichtende macht omwille van materiële omstandigheden de veiligheid van de leerlingen in het gedrang brengt⁴⁰. De omzendbrief benadrukt dat enkel motieven van veiligheid en niet van pedagogisch comfort in aanmerking komen⁴¹. Anderzijds beperkt het decreet de controle op deze bepaling tot het nazicht of er na een weigering nog een andere inschrijving is toegestaan⁴². Het departement heeft dan ook verduidelijkt dat de school zelf het niveau bepaalt waarop het veiligheids criterium wordt toege-

³³ Art. III.4 DGOK-I.

³⁴ Overgangsbepaling in afwachting van regeling van het inclusief onderwijs, art. III.7 DGOK-I.

³⁵ Zie nog Commissie leerlingenrechten, nr. 2003/30, 19 september 2003: niet slagen in een motivatieproef is geen aanvaardbare weigeringsgrond.

³⁶ Zie nog over de onmogelijkheid om de kennis van het Nederlands als voorwaarde voor de inschrijving te hanteren, hoger, I.B. Een verplichting van de ouders om de kinderen bv. Nederlandse televisieprogramma's te laten volgen enz. is niet afdwingbaar en komt snel in botsing met de bescherming van het privé-leven.

³⁷ Arbitragehof, nr. 131/2003, 8 oktober 2003, www.arbitrage.be.

³⁸ R.v.St., nr. 121.786, V.Z.W. Katholiek Onderwijs Regio Antwerpen-Centrum e.a., 18 juli 2003, www.rvst-cons-etat.be.

³⁹ Volgens een telling van K. Pelleriaux waren in juni 2003 van de gecontacteerde scholen reeds 53/106 kleuterscholen en 41/108 lagere scholen in Brussel-Hoofdstad volzet. In alle Vlaamse provincies samen was de verhouding 10/501. In Brussel-Hoofdstad waren de cijfers erg verschillend naargelang de gemeente, K. Pelleriaux, “Gelijke onderwijskansen in Brussel”, l.c., 8-9.

⁴⁰ Art. III.3, 1° DGOK-I.

⁴¹ Omzendbrief Het gelijke onderwijskansenbeleid voor het basisonderwijs, 21 januari 2003, BaO/2003/1, par. 1.1.3. Er is een gelijklopende omzendbrief van dezelfde datum voor het secundair onderwijs, SO/2003/1.

⁴² Art. V.3, § 2, tweede lid DGOK-I.

past⁴³. De Commissie leerlingenrechten beschouwt de klas als relevant niveau⁴⁴. Voor het kleuteronderwijs wordt aanvaard dat een inrichtende macht die een kleuterklas vol verklaart, daarbij rekening kan houden met leerlingen die eerst op een latere instapdatum effectief in de school zullen aanwezig zijn⁴⁵.

2° Aanmelden en inschrijven

21. In het parlement verklaarde de minister van onderwijs dat elke school vrij de inschrijvingsdatum bepaalt. En het decreet kent enkel de inschrijvingsdatum. Met de aanmeldingsdatum, die niet in het decreet voorkomt, wordt geen rekening gehouden aldus de minister⁴⁶.

De omzendbrieven bepalen dat aanmeldingen chronologisch genoteerd worden en automatisch tot een inschrijving leiden als de ouders met het pedagogisch project en het schoolreglement instemmen. De aanmeldingen en inschrijvingen gaan verder tot de school eventueel volzet is en er om reden van materiële omstandigheden kan worden geweigerd. Vanaf

dan loopt het aanmeldingsregister wel nog verder terwijl er geen effectieve inschrijvingen meer zijn⁴⁷.

In de interpretatie van de omzendbrief kan er geen sprake zijn van een aanmeldingsperiode voorafgaand aan de inschrijvingsperiode als daarmee bedoeld is een periode waarin een rangorde wordt opgesteld van leerlingen die bij de opening van de inschrijvingsperiode prioriteit verkrijgen. Zo begrepen is de wachtlijst inderdaad niet te verzoenen met art. III.1, § 2, tweede lid, DGOK-I dat er van uitgaat dat de inschrijving tot stand komt wanneer de ouders instemmen met het project en het reglement.

22. Deze toepassing van het gelijkkansendecreet maakt de hier besproken problematiek van het Nederlandstalig onderwijs acuut. In sommige vrije scholen werd juist met wachtlijsten gewerkt om aan de hand daarvan de leerlingengroepen zo samen te stellen, dat het Nederlandstalig karakter van de school kon worden behouden. Dit kan nu niet meer⁴⁸. De overheid “kan de ouders enkel vragen hun kinderen op tijd in te schrijven om problemen te voorkomen”, aldus de minister van onderwijs⁴⁹.

Tot voor het decreet konden vrije instellingen op basis van de contractuele vrijheid die aan de inschrijving in een vrije school ten grondslag ligt, rechtsgeldig leerlingen selecteren en andere die zich aanmelden weigeren, ook al was er nog plaats in de school⁵⁰. Strikt genomen konden officiële instellingen niet zo'n se-

⁴³ “Weigeren, omwille van materiële omstandigheden die de veiligheid in het gedrang brengen, kan bekeken worden tot op het niveau dat de school kan verantwoorden in functie van de veiligheid. Naargelang het niveau dat “vol” wordt verklaard, mogen na een weigering geen inschrijvingen meer gebeuren in het desbetreffende niveau”, “Verduidelijking van de omzendbrief gelijke onderwijskansen voor het secundair onderwijs, ref. SO/2003/01”, Mededeling van de administratie secundair onderwijs, 30 april 2003, onder nr. 2; ook Mededeling administratie basisonderwijs, zelfde datum. Zie ook “Vragen en antwoorden. 30 juni 2003”, nr. 1, www.ond.vlaanderen.be/gelijkeonderwijskansen: “Het departement legt hiervoor geen normen op, bepaalt geen klasgrootte en doet geen uitspraak over het al dan niet vol zijn van een school. De school kan autonoom haar maximale opvangcapaciteit bepalen.”

⁴⁴ Commissie inzake leerlingenrechten, nr. 2003/5, 30 april 2003, nr. 4.1.

⁴⁵ “In de loop van het schooljaar zijn verschillende instapdata voorzien: scholen die zichzelf of een niveau van de school vol verklaren, moeten er zich rekenschap van geven dat ze vanaf de datum van het “vol” verklaren tot het einde van het schooljaar geen inschrijvingen meer kunnen realiseren op dat niveau. Dit betekent dat de scholen in de mogelijkheid worden gesteld om kleuters die in de loop van het komende schooljaar 2,5 jaar worden, in te schrijven tijdens de gewone inschrijvingsperiode zonder dat die kleuters evenwel mogen aanwezig zijn en zonder dat ze mogen meetellen voor de telling van februari als ze niet ten laatste op de eerste schooldag van februari van het schooljaar waarop ze instappen 2,5 jaar worden”, “Verduidelijkingen van de omzendbrief, BaO/2003/1, l.c., nr. 2.

⁴⁶ *Parl.St.* VI.P. 2001-02, nr. 1143/10, 48.

⁴⁷ Zie Omzendbrief BaO/2003/1, par. 1.1.2.

⁴⁸ Cf. *Parl. St.* VI. P. 2001-02, nr. 1143/10, 48: “Mevrouw Brigitte Grouwels verwijst naar de algemene bespreking waarin zij benadrukte dat heel wat Nederlandstalige scholen een taalbeleid voeren door evenwichtige leerlingengroepen samen te stellen om hun Nederlandstalig karakter te behouden. Hiervoor werken ze met een aanmeldingsperiode die de inschrijving voorafgaat. Op basis van de aanmeldingen worden de groepen gevormd. Laat het ontwerp van decreet deze manier van werken nog toe? De minister antwoordt dat enkel de inschrijving geldt. Met de aanmelding wordt geen rekening gehouden. De aanmelding is niet voorzien in het decreet”.

⁴⁹ *Parl.St.* VI. P. 2001-2002, nr. 1143/10, 48.

⁵⁰ Zie voor de problematiek van het weigeren van leerlingen vóór het gelijkkansendecreet, R. Verstegen, “Toegang tot het onderwijs en tot de school (weigeren)”, R. Verstegen (ed.), *De non-discriminatieverklaring in het onderwijs. Moeilijkheden en mogelijkheden (Cahiers voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid. 5)*, Antwerpen, Kluwer Rechtswetenschappen België, 1998, 89-150.

lectie doorvoeren. Zij konden wel het Nederlandstalig karakter van de school in het licht zetten en kandidaat-ouders met een te gebrekkige kennis van het Nederlands sterk ontraden om hun kind in die school in te schrijven. Er zijn goede aanwijzingen dat de grens tussen ontraden en weigeren in de praktijk soms dun was en meer dan eens werd overschreden.

23. Het nieuwe decreet geeft de ouders een instrument in handen om de grens scherper te trekken. Een school die weigert of doorverwijst deelt dit binnen een termijn van vier kalenderdagen bij aangetekend schrijven of tegen afgiftebewijs mee aan de ouders van de leerling en aan de voorzitter van het lokaal overlegplatform. De motivering, die op hun verzoek bij de ouders moet worden toegelicht, bevat zowel de feitelijke als de juridische grond van de beslissing⁵¹. Op die manier kunnen mondige ouders de school dwingen tot duidelijkheid. Een onterechte weigering kan worden aangevochten voor de Commissie Leerlingenrechten⁵² en eventueel aanleiding geven tot het inhouden van 10 % van de werkingstoelagen⁵³.
24. Een en ander heeft tot gevolg dat de scholen niet rechtmatig kunnen werken met een onderscheid tussen aanmelden en inschrijven. Deze piste die in de eerste besprekingen van het probleem in de Raad van de Vlaamse Gemeenschapscommissie werd verkend, blijkt niet te bewandelen. Een late inschrijvingsdatum, desgevallend gezamenlijk in het lokaal overlegplatform te bepalen kan geen soelaas brengen⁵⁴.

Een periode van informatie en een reflectietijd voor ouders met een andere taalachtergrond kan zolang de inschrijvingsdatum nog niet is bereikt, niet voor gevolg hebben dat ondertussen andere ouders prioriteit verwerven op basis van hun aanmelding. Niets van wat in deze aanmeldingsperiode gebeurt, kan een voorrang voor inschrijving verlenen op de dag waarop de inschrijvingen worden geopend. Wel kan na de opening van de inschrijvingen een ouder die bedenktijd neemt, nog worden

voorbijgestoken door een later komende ouder die onmiddellijk instemt. Dit is het gevolg van het feit dat het decreet, volgens de woorden van de minister, met aanmeldingen geen rekening houdt. Het decreet laat niet toe te besluiten dat een aanmelding na de opening van de inschrijvingen als een vast optierecht moet worden beschouwd. Maar een faire behandeling vraagt wel dat elkeen die zich na de inschrijvingsdatum aanmeldt, daarover correct wordt geïnformeerd. En er zou in concreto moeten worden nagegaan in hoeverre een inrichtende macht niet, zonder daartoe verplicht te zijn door het decreet, een bepaalde bedenktijd heeft gehanteerd als een optierecht. Of zou de ijzeren regel “eerst komt, eerst maalt” in de interpretatie van het departement ook het toekennen van een optierecht na de opening van de inschrijvingsperiode onmogelijk maken ?

- 3° (G)een dubbele inschrijvingsdatum binnen het huidige decreet ?
25. Op verschillende plaatsen is geprobeerd om via het hanteren van een dubbele inschrijvingsdatum de puur chronologische volgorde van aanmelding te doorbreken. Het best bekend zijn de voorstellen van de Gentse schepen van onderwijs F. Van den Bossche die voorstelde om in een eerste periode de inschrijvingen voor 80 % te laten vol lopen. Voor de volgende 20 % zou een wachtlijst worden aangelegd waaruit bij overschrijden van het maximumaantal, zou worden geselecteerd in volgorde van aanmelding vooreerst de broers en zussen van reeds ingeschreven leerlingen, vervolgens de leerlingen die beantwoorden aan een of meerdere gelijkemogelijkheidsindicatoren uit het decreet, en als er nog ruimte blijft de kinderen uit de buurt van de school.

In een niet gepubliceerd advies waren vier juristen – waaronder ikzelf – van het Interuniversitair Centrum voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid van oordeel dat dit voorstel onder zekere voorwaarden kon worden geacht in overeenstemming te zijn met het decreet. Het werd geacht betere mogelijkheden te bieden om in alle scholen de doelstellingen van het decreet te realiseren dan de blinde regel “eerst komt, eerst maalt”. Ook technisch werd, uitgaande van het feit dat het decreet de vaststelling van de inschrijvingsdatum aan de scholen overlaat, aangenomen dat het aanvaardbaar was om een dubbele inschrijvingsperiode te hanteren om zodoende het verloop van de inschrijvingen beter in overeenstemming te

⁵¹ Art. III.6 DGOK-I.

⁵² Art. V.3 DGOK-I.

⁵³ Art. V.3, § 2 en V. 4 DGOK-I.

⁵⁴ Zie suggesties van collegelid Van Hengel en mevr. A. Byttebier, Hand., Raad Vlaamse Gemeenschapscommissie, 4 april 2003, 220-221; Ibid., 24 april 2003, 247-249; Ibid., 16 mei 2003, 295-296.

laten verlopen met het eigen pedagogisch project dat net tot doel had de oogmerken van het gelijkheidsdecreet te realiseren in zoveel mogelijk Gentse scholen ⁵⁵.

26. De minister van onderwijs was evenwel van oordeel dat deze formule strijdig is met het decreet ⁵⁶. De kern van het antwoord van de minister is dat de inschrijving tot stand komt bij de instemming met het project en het schoolreglement. Dat is onmiskenbaar zo en sommige passages in het ICOR-advies kunnen daaromtrent inderdaad aanleiding geven tot verwarring.

Het antwoord van de minister gaat evenwel niet in op mogelijke consequenties van het bepalen van de inschrijvingsdatum waarrond het ICOR-advies, bij aandachtig lezen, ook niet voldoende scherp argumenteert. Terecht stelde de minister dat de instemming beslissend is. Maar het uiten van de instemming kan voor niemand bindend zijn vooraleer de inschrijvingsdatum is aangebroken. Een school die hoe dan ook leerlingen zal moeten weigeren, kan mijns inziens de inschrijvingen voorbereiden door het aanleggen van een wachtlijst van ouders die verklaren in te stemmen met het project en het reglement. Is het maximum op de aangekondigde dag van de inschrijvingen niet bereikt, dan zijn alle leerlingen die werden aangemeld, op die dag ook ingeschreven. Wordt het maximum op de inschrijvingsdatum overschreden, dan moet een selectie worden gemaakt ⁵⁷. De school kan de criteria voor deze selectie bepalen op grond van het eigen project, op voorwaarde dat daarmee de doelstellingen van het decreet worden geëerbiedigd. De geest van het decreet vraagt dat bin-

nen elke categorie de volgorde van aanmelding wordt gerespecteerd. Absolute voorwaarde voor de aanvaardbaarheid van een dergelijke werkwijze is dat het gebruik van de aanmeldingstermijn en de aangewende criteria even duidelijk aan de kandidaat ouders gecommuniceerd worden als de aanvangsdatum voor de inschrijving. Het ziet er naar uit dat de minister ook deze interpretatie verwerpt. Maar zou aanschuiven in de rij echt de enige aanvaardbare inschrijvingsprocedure zijn ?

27. Het Gentse voorstel ging nog een stap verder op basis van hetzelfde uitgangspunt. Nadat 80 % van het vooropgestelde maximum is bereikt, worden de inschrijvingen stop gezet en wordt een wachtlijst geopend. Ook hier is iedereen die daarop voorkomt ingeschreven indien bij het begin van de tweede inschrijvingsperiode het maximum niet is overschreden. Is dat wel zo, dan wordt op basis van vooraf bepaalde criteria een selectie gemaakt.

Volgens hetzelfde stramien werkte de school die een eerste inschrijvingsperiode opende voor broers en zussen van reeds ingeschreven leerlingen. Deze praktijk wordt door de Commissie leerlingenrechten laconiek en naar het er uitziet principieel afgewezen : “Overwegende dat de school twee inschrijvingsperiodes hanteert, met name een eerste prioritaire inschrijvingsperiode afgesloten eind april voor kandidaat-inschrijvers in het eerste jaar secundair onderwijs met broers en/of zussen die reeds in het ... of ... schoollopen ; dat een dergelijk inschrijvingsbeleid in strijd is met het decreet dat niet toelaat voorrang te verlenen aan bepaalde categorieën van kandidaat-inschrijvers.” ⁵⁸. Deze uitkomst is toch wel bijzonder ongelukkig. Als de doelstelling van het decreet is de sociale cohesie bevorderen, dan verstoort het hier toch wel zijn primaire betrachting ⁵⁹.

⁵⁵ Advies van 14 november 2002, aangevuld 26 november 2002, beide niet gepubliceerd.

⁵⁶ Zie Vraag om uitleg van mevrouw Brigitte Grouwels tot mevrouw Marleen Vanderpoorten, Vlaams minister van Onderwijs en Vorming, over het werken met wachtlijsten in het stedelijk basisonderwijs te Gent, Commissievergadering onderwijs en vorming, VI. P., nr. 131, 6 februari 2003, 15-22.

⁵⁷ Elders hebben wij deze werkwijze getypeerd als het virtueel bijeenbrengen van ouders op eenzelfde moment, als alternatief voor het nachtelijk kamperen aan de schoolpoort, gevolgd door een blind “eerst komt, eerst maalt”, zie R. Verstegen, “Gelijke onderwijskansen in de Vlaamse Gemeenschap”, F.H.J.G. Brekemans, C.W. Noorlander en R. Verstegen, *Gelijke onderwijskansen. Preadvies en co-referaat symposium Nederlandse vereniging voor Onderwijsrecht*, 2003 (*Onderwijsrecht*. 23), Den Haag, Sdu, 2003, 94-96, randnrs. 40-44.

⁵⁸ Commissie leerlingenrechten, nr. 2003/8 en 2003/9, 22 augustus 2003. Na lezing van de samenvatting van de argumenten van verzoeker en verweerder kan men de indruk hebben dat het argument van de niet aanvaardbare dubbele termijn ambtshalve is opgeworpen.

⁵⁹ Een vrij eenvoudige oplossing, gegeven de bestaande strenge interpretatie, ware bv. het toevoegen van een derde paragraaf in artikel III.1 van het decreet: “§ 3. De inrichtende macht kan beslissen om voorafgaand aan de gewone inschrijvingsperiode, een periode van inschrijving te openen die enkel toegankelijk is voor broers of zussen van leerlingen die reeds in de school zijn ingeschreven.”

28. De omzendbrief voor het secundair onderwijs is aangevochten voor de Raad van State in essentie om reden van het daarin gehanteerde interpretatiebeginsel “eerst komt, eerst maalt”⁶⁰. Een van de aangehaalde bezwaren is “dat de voor het opvoedingsproject noodzakelijke heterogeniteit van de schoolpopulatie, die werd verwezenlijkt dank zij actieve openheid voor sociaal zwakkeren en buurtkinderen thans verdwijnt”⁶¹. De Raad van State gaat niet tot schorsing over omdat het aangevochten beginsel “minstens ook besloten ligt in het decreet zelf”, zodat een schorsing van de omzendbrief geen verandering zou brengen⁶².

Op grond van een analyse van de artikelen en de weigeringsgronden van het decreet besluit de Raad “dat uit het een met het ander op het eerste gezicht volgt dat een inschrijving niet tegen de wil van de ouders kan worden uitgesteld, maar na hun instemming hetzij wordt genomen hetzij op goede grond geweigerd”⁶³. Een lange lijst van uitspraken tijdens de parlementaire voorbereiding lijkt, aldus de Raad, deze conclusie te bevestigen (p. 7). De Raad besluit dat het verplicht hanteren van de chronologie als enig criterium voor het recht op inschrijving “minstens ook besloten ligt in het decreet zelf” dat dit meebrengt dat “het hanteren van een wachtlijst bij inschrijvingen”, voor zover daarmee een lijst wordt bedoeld, opgesteld door het schoolbestuur voorafgaand aan de inschrijvingsperiode of parallel ermee, met de bedoeling het recht op inschrijving toe te staan, uit te stellen of te weigeren om andere redenen dan chronologie van de aanvraag, ook strijdig lijkt met het decreet⁶⁴.

29. Bij dit arrest kunnen drie bedenkingen worden geformuleerd. Het gaat vooreerst om een ar-

⁶⁰ R.v.St., nr. 121.786, V.Z.W. Katholiek Onderwijs Regio Antwerpen-Centrum e.a., 18 juli 2003, www.rvst-cons-estat.be.

⁶¹ R.v.St., l.c., p. 5.

⁶² R.v.St., l.c., p. 8-9.

⁶³ R.v.St., l.c., p. 7. De Raad vervolgt (p. 7): “dat al het voorgaande uitsluit, zo lijkt, op straffe het recht op inschrijving te miskennen, dat de inschrijving van een leerling door het schoolbestuur in beraad wordt gehouden - essentie van een wachtlijst - ten einde eventueel voorrang te kunnen geven aan andere leerlingen die voldoen aan bepaalde criteria zoals verwantschap, inschrijving in een internaat, afkomst of woonplaats, maar waarvan de vereiste ouderlijke instemming in de tijd later is te situeren.”

⁶⁴ R.v.St., l.c., p. 8-9.

rest in kort geding, waarbij het onderzoek onvermijdelijk door een zekere voorlopigheid is gekenmerkt. De beoordeling gebeurt “prima facie” (p. 6) “op het eerste gezicht” (p. 7). Tot vier maal toe laat de Raad een voorzichtig tussengevoegd “zo lijkt” horen en besluit met wat “de Raad van State in de huidige stand van de procedure vooralsnog aanneemt” (p. 8).

Opvallend is verder dat in het samenlezen van citaten helemaal geen melding wordt gemaakt van de klare affirmatie van de minister dat de scholen zelf bepalen wanneer zij hun inschrijvingen aanvaarden en dat de overheid geen begindatum voor inschrijvingen kan opleggen. De voorlopige conclusie van de Raad, “dat een inschrijving niet tegen de wil van de ouders kan worden uitgesteld” (p. 7) is daardoor niet meer overtuigend. Op zijn minst moet worden vastgesteld dat bovenstaande analyse m.b.t. het belang van de inschrijvingsdatum tot hertoe nog niet in de ontleding van de Raad van State is betrokken.

Belangrijk is tenslotte dat het “absolute” karakter van het inschrijvingsrecht allereerst inhoudt dat wie nog plaats heeft, anders dan vroeger voor vrije instellingen het geval was, niet mag weigeren. Het is ook zo dat uit de voorbereidende stukken de bekommernis spreekt om allerlei onterechte weigeringsmechanismen te bestrijden. Daarmee is evenwel nog niet aangetoond dat ook elke vorm van prioriteit in scholen die hoe dan ook leerlingen zullen moeten weigeren – voor anderen geldt inderdaad de absolute inschrijvingsplicht van wie met het project en het reglement instemt – door het decreet is uitgesloten. Het “absolute” inschrijvingsrecht moet anders worden bekeken voor zover het een recht toekent dat voorheen niet bestond, dan wanneer de formule gehanteerd wordt om mogelijke misbruiken bij toegestane weigeringen te voorkomen. Er is o.i. in de discussie onvoldoende aandacht gegaan naar de band die zou kunnen bestaan tussen het pedagogisch project en de criteria op grond waarvan een onvermijdelijke selectie zal worden doorgevoerd. Het gaat te kort door de bocht wanneer gesteld wordt dat uit het decreet volgt dat de chronologie hoe dan ook voorgaat op elk argument ontleend aan het pedagogisch project.

30. Er steekt in het debat een merkwaardige spanning. Er is een inschrijvingsrecht en een corresponderende algemene aanvaardingsplicht voor al wie het pedagogisch project en het schoolre-

glement aanvaardt. Het inschrijvingsrecht is onderworpen aan de instemming met het project. Met het pedagogisch project is bedoeld “het geheel van de fundamentele uitgangspunten voor een school en haar werking”⁶⁵. De Raad van State wijst er op dat daarmee “alle uitgangspunten zijn bedoeld die de inrichtende macht als fundamenteel beschouwt”⁶⁶. De Raad benadrukt verder dat de vrijheid om het pedagogisch project inhoud te geven geleet op de actieve vrijheid van onderwijs, zeer ruim is⁶⁷.

Anderzijds blijkt dat in de parlementaire voorbereiding bijzonder terughoudend wordt gereageerd op het inroepen van het pedagogisch project als weigeringsgrond en zelfs helemaal afwijzend als het gaat om selectiecriteria bij toch toegestane weigeringen. In de parlementaire voorbereiding wordt benadrukt dat de school geen appreciatiebevoegdheid heeft wanneer de ouders verklaren met het project van de school in te stemmen. In een andere studie hebben wij proberen aan te tonen dat er best wel grond is voor een kritische benadering van de lezing die namens de overheid werd voorgehouden⁶⁸.

In het debat over het absolute karakter van het inschrijvingsrecht dat zich zou vertalen in een dwingend respect voor enkel de chronologie van de inschrijvingen, is er evenmin aandacht geweest voor het pedagogisch project. Omdat er een absoluut inschrijvingsrecht is, wordt elk beroep op selectiecriteria bij toegestane weigering ontleend aan het project afgewezen. Terwijl initieel het inschrijvingsrecht afhankelijk wordt gesteld van de aanvaarding van het pedagogisch project, lijkt het nu alsof

het pedagogisch project onderworpen is aan een absoluut inschrijvingsrecht⁶⁹.

31. In het debat is niet onderzocht of een inrichtende macht die bv. als doelstelling heeft om zoveel mogelijk in elk van haar scholen een minimale aanwezigheid te bereiken van leerlingen die beantwoorden aan de gelijkheidsindicatoren, niet buiten verhouding in een wezenlijk aspect van haar project geraakt wordt door het opdringen van de chronologie als enig selectiecriteria.

De vrijheid die het decreet laat aan de scholen om zelf de inschrijvingsdatum vast te stellen, laat technisch enige ruimte voor scholen die toch leerlingen moeten weigeren, om de selectie te organiseren. Het chronologisch criterium als enig criterium opleggen houdt in dat hen het recht wordt ontzegd om die selectie te laten verlopen aan de hand van aan het eigen project ontleende en met de doelstellingen van het decreet te verzoenen criteria. Dat zou enkel dan aanvaardbaar zijn als zou blijken dat de meerwaarde van het chronologisch criterium in alle omstandigheden zo zwaar doorweegt dat een ernstige beperking van de vrijheid om een eigen project te realiseren daarom moet worden aanvaard. Daarmee is niet gezegd dat elk vroeger gangbaar selectiecriteria vanuit het pedagogisch project zo'n gewicht zal hebben dat het als selectiecriteria bij onvermijdelijke weigeringen moet worden aanvaard, tegen het chronologisch criterium in. Er is wel gezegd dat selectiecriteria ontleend aan het pedagogisch project niet zonder afwijging kunnen worden afgewezen.

⁶⁵ Art. II.1, 10° DGOK-I.

⁶⁶ Advies R.v.St., *Parl.St.* VI.P. 2001-02, nr. 1143/1, 136, vn. 9.

⁶⁷ “Het gegeven dat de inrichtende macht meester blijft over de inhoud die zij geeft aan de notie “fundamentele uitgangspunten voor een school en haar werking” en ook aan het schoolreglement, is een garantie voor de effectiviteit van de actieve vrijheid van onderwijs. De vrijheid die aan de inrichtende macht wordt gegeven om inhoud te geven aan, vooral, het pedagogisch project is omgekeerd evenredig aan de beperking van de actieve onderwijsvrijheid die een inschrijvingsplicht inhoudt. En uit het ontwerp blijkt dat die vrijheid zeer ruim is, daar ze slechts begrensd wordt door de in artikel III.2 opgenomen verplichting om “de internationaalrechtelijke en grondwettelijke beginselen inzake de rechten van de mens en van het kind in het bijzonder” te eerbiedigen”, Advies R.v.St., *l.c.*, 137.

⁶⁸ R. Versteegen, “Gelijke onderwijskansen”, *l.c.*, 78-82, randnrs. 11-17.

⁶⁹ Zie verdere beschouwingen daarover bij R. Versteegen, “Gelijke onderwijskansen”, *l.c.*, 92-94, randnrs. 36-39.

Er zij ten slotte op gewezen dat het pedagogisch project niet kan worden gereduceerd tot enkele fundamentele levensbeschouwelijke, ideologische of onderwijskundige beginselen. De eindtermen voor het basisonderwijs werden door het Arbitragehof afgewezen omdat ze in al hun concreetheid onvoldoende ruimte lieten voor een concretisering van het eigen project. Men moet aannemen dat een opvoedingsproject, om zich te realiseren, ook binnen zekere grenzen relevant zou kunnen zijn bij de selectie van leerlingen.

- 4° Geen werkbaar alternatief voor het Nederlandstalig onderwijs in Brussel-Hoofdstad binnen het huidige decreet
32. Wij komen tot de conclusie dat in beginsel een pedagogisch project aanleiding zou kunnen geven tot het aanvaarden van een of andere vorm van prioritering bij de selectie van leerlingen die niet allen kunnen worden aanvaard. Een voorbeeld van een pedagogisch project dat aanleiding zou kunnen geven tot een doorbreken van de prioriteit van de chronologie is het aanbod van Nederlandstalig onderwijs in een omgeving waar Nederlandstaligen in de minderheid zijn. De eerste vraag is of dit in een context van afwegen van grondrechten, een in die mate aanvaardbaar project is, dat het onder een of andere vorm tot prioritairere inschrijvingen aanleiding kan geven. Dit primaire aspect wordt verder onderzocht.
33. Indien het antwoord op de vorige vraag positief is, moet worden uitgemaakt of een prioritering op die grond binnen het bestaande decreet mogelijk is. Wij hebben er op gewezen dat er o.i. iets als een blinde vlek bestaat voor, aangenomen dat niet alle leerlingen die dat vragen kunnen worden ingeschreven, de argumenten voor een door de school gestuurde selectie op grond van criteria die de realisatie van het pedagogisch project op het oog hebben. Wij menen argumenten te hebben aangebracht om terecht van een blinde vlek te mogen spreken.

Anderzijds moet worden gesteld dat de bevoegde minister een andere interpretatie hanteert en dat zij daar in de discussie over het initiatief van de Gentse schepen van onderwijs door het parlement ook niet is in tegengesproken. Bovendien heeft de Raad van State, ook al is het dan nog maar na een voorlopig onderzoek in kort geding, de interpretatie van de minister als zou de exclusieve prioriteit op basis van chronologie in het decreet besloten liggen, aanvaard. De conclusie moet zijn dat er in de huidige omstandigheden geen basis voor beleid in de aangegeven zin te vinden is. Het ware bovendien discriminerend om voor Brussel een soepele interpretatie te aanvaarden die voor het overige wordt verworpen.

De o.i. wat stugge interpretatie van het decreet is duidelijk ingegeven door de zorg om misbruiken te voorkomen. Omdat een bijzondere

regeling op basis van het pedagogisch project tot misbruiken aanleiding zou kunnen geven, wordt elke nuancering afgewezen. Het zal in die omstandigheden, tenzij rechtspraak in concrete gevallen er anders over beslist, aan de decreetgever toekomen om na een evaluatie van de werking van het decreet hier of daar een mildering of een verfijning aan te brengen.

Dat brengt ons meteen tot de laatste vraag. Als men een bij hypothese principieel aanvaardbaar geachte prioriteit voor Nederlandstaligen onder zekere voorwaarden mogelijk wil maken, wat zijn dan technisch de aanpassingen die aan het decreet moeten worden aangebracht?

IV. Beschermd vrij keuzer voor Nederlandstaligen in Brussel-Hoofdstad

A. *Is een prioritairere bescherming van Nederlandstaligen principieel aanvaardbaar?*

1° Het gaat hoe dan ook om Nederlandstalig onderwijs

34. De vraag om scholen met een gewaarborgde aanwezigheid van leerlingen die van huis uit Nederlandstalig zijn, is in elk geval te situeren binnen het Nederlandstalig onderwijs. Er is juridisch geen niet voldane vraag naar Nederlandstalig onderwijs, maar naar Nederlandstalig onderwijs met een welbepaald kenmerk. De problematiek van de bescherming van minderheden – die waarschijnlijk de vraagstelling alleen maar nodeloos kan compliceren – is daarvoor niet aan de orde.

In de termen van de onder het vigerende recht beschermde vrije schoolkeuze is er evenmin een probleem. Er is een uitgebreid net van Nederlandstalige scholen. Wie in de buurt niet een school vindt die beantwoordt aan zijn levensbeschouwelijke voorkeur, heeft recht op een tussenkomst in de vervoerkosten of hij kan met anderen samen de oprichting of subsidiëring van een vrije keuzeschool vragen. Een voorkeur voor Nederlandstalig onderwijs met een voldoende groot aantal leerlingen van wie de thuistaal het Nederlands is, is geen beschermd keuzeralternatief binnen de regeling van de vrije schoolkeuze. Het is wel een streefdoel binnen het gelijkheidsdecreet.

- 2° Voldoende aanwezigheid van leerlingen met thuistaal Nederlands
35. Het gelijkheidsdecreet gaat er van uit dat het zowel beleidsmatig met het oog op de integratie en de maatschappelijke cohesie, als onderwijskundig met het oog op het optimaliseren van de kwaliteit aangewezen is dat in zoveel mogelijk scholen een voor de regio representatief aantal leerlingen met thuistaal Nederlands aanwezig is. Concentratiescholen met een te groot overwicht anderstaligen worden vermeden.

Om dit doel te bereiken wordt technisch gewerkt met de doorverwijzing van leerlingen, in principe ook van huis uit Nederlandstaligen ⁷⁰. In feite kan het systeem moeilijk anders werken dan op basis van doorverwijzen van leerlingen van wie de thuistaal niet het Nederlands is. Dit zou zelfs aanleiding kunnen geven tot een verdenking van indirecte discriminatie, doordat in feite toch enkel allochtonen worden doorverwezen ⁷¹. De doorverwijzing is in Brussel-Hoofdstad nu net minder kwetsbaar omdat hier zowel autochtonen als allochtonen anderstalig kunnen zijn.

36. Om te mogen doorverwijzen geldt als eerste regel dat er in de school (of in het secundair onderwijs het structuuronderdeel) minimaal 20 % anderstalige leerlingen zijn. Tweede regel is dat het kritische percentage in de instelling ten minste 10 % hoger ligt dan de relatieve aanwezigheid in het werkingsgebied ⁷². Dat betekent dat een school in Brugge met een relatieve aanwezigheid in het werkingsgebied van 5 % (basisonderwijs) kan doorverwijzen vanaf 20 % relatieve aanwezigheid in de school. Voor Genk ligt de relatieve aanwezigheid in het werkingsgebied op 35 % (basisonderwijs), wat voor doorverwijzing een drempel van 45 % relatieve aanwezigheid in de school meebrengt.

De bedoeling van de tweede regel (+ 10 %) is duidelijk. Op die manier bestaat de zekerheid dat niet kan worden doorverwezen wanneer er

in de regio geen enkele school meer is met een lagere relatieve aanwezigheid dan de verwijzende school. De doorverwijzing moet inderdaad, om intrinsiek verantwoord te zijn, tot een beter resultaat voor het realiseren van de oogmerken van het decreet kunnen leiden.

- 3° Een uitzonderlijke situatie in Brussel-Hoofdstad
37. Voor het basisonderwijs ligt de relatieve aanwezigheid van leerlingen van wie de thuistaal niet het Nederlands is, in het werkingsgebied van 14 lokale overlegplatforms tussen 0 en 10 %, 17 maal tussen 10 en 20 %, 5 maal tussen 20 en 30 % en 4 maal tussen 30 en 35 %. Daar torent dan een relatief percentage van 63,2 % anderstaligen in het werkingsgebied van het overlegplatform voor Brussel-Hoofdstad boven uit. In Brussel is doorverwijzen dus eerst mogelijk bij een relatieve aanwezigheid van 73,2 % ⁷³.

De relatieve aanwezigheid van 63,2 % zoals vastgesteld door het lokaal overlegplatform is allicht nog een onderschatting, als gevolg van een niet altijd sluitende bevraging in de scholen. Het grote verschil met de hoogste relatieve cijfers in Vlaanderen is niet volledig te verklaren door de aanwezigheid van autochtone Franstaligen. Het aandeel van de leerlingen met een niet-westerse culturele achtergrond is er ook hoger dan overal elders (Genk 35 %, Antwerpen 34 % relatieve aanwezigheid in het werkingsgebied ⁷⁴) en neemt toe bij de jongste instroom.

	1 februari 1997	1 februari 2003
<i>Kleuteronderwijs</i>		
Belgische/westerse achtergrond	65,4 %	54,4 %
Buitenlands/niet-westerse achtergrond	34,6 %	45,6 %
<i>Lager onderwijs</i>		
Belgische/westerse achtergrond	76,3 %	60,7 %
Buitenlands/niet-westerse achtergrond	23,7 %	39,7 %
<i>Secundair onderwijs</i>		
Belgische/westerse achtergrond	92,6 %	81,6 %

⁷⁰ Art. III.4, eerste lid DGOK-I: leerlingen “waarvan de thuistaal niet of - afhankelijk van het geval - wél het Nederlands is”.

⁷¹ Zie R. Versteegen, “Gelijke onderwijskansen”, *l.c.*, 84-88-94, randnrs. 21-30.

⁷² Art. III.4, derde lid DGOK-I; voor de vestigingsplaats: art. III.8, tweede lid, 2° DGOK-I.

⁷³ Gegevens verstrekt door het Departement Onderwijs.

⁷⁴ Aannemend dat anderstaligheid hier voor bijna 100 % op een niet-westerse achtergrond wijst.

Buitenlands/niet-westerse
achtergrond 7,4 % 18,4 %

Bron : Vlaamse Gemeenschapscommissie,
<http://bop.vgc.be>⁷⁵

38. Volgens de gegevens van de Vlaamse Gemeenschapscommissie is er ook een zeer duidelijke trend naar een steeds sterkere aanwezigheid van kinderen van wie de thuistaal Frans of anderstalig is. De statistieken onderscheiden homogeen Nederlandstalige gezinnen (HN), taalgemengde gezinnen : van één ouder is moedertaal Nederlands (TG) ; homogeen Franstalige gezinnen : beide ouders Franstalig (HF) ; homogeen anderstalig : beide ouders spreken een andere taal of Frans als andere taal (HA).

	96-97 %	1 september 2003 %
<i>Kleuteronderwijs</i>		
HN	13,8	12,6
TG	25,7	20,6
HF	31,5	34,8
HA	24,0	32,0
<i>Lager onderwijs</i>		
HN	31,1	17,9
TG	30,6	24,9
HF	22,2	30,3
HA	16,1	26,9

Bron : *Informatie Vlaamse Gemeenschapscommissie*

39. Om de reële situatie nog beter in te schatten moeten ook andere cijfers dan gemiddelden over de hele regio worden aangehaald. De verschillen per gemeente zijn enorm en gaan van 24,0 % anderstaligen in Watermael Bosvoorde naar 97,56 % anderstalige leerlingen in Sint-Joost-ten-Node⁷⁶. Ook per school zijn de cijfers evident uiterst wisselend.

40. Als alle Franstalige of anderstalige leerlingen gelijkmatig over alle scholen zouden gespreid

zijn, dan zouden er gemiddeld 36,8 % van de leerlingen het Nederlands als thuistaal hebben, terwijl dat in Gent 77 %, in Antwerpen en Vilvoorde 66 % en in Genk 65 % is⁷⁷. De situatie voor Nederlandstaligen in Brussel-Hoofdstad is ongetwijfeld uitzonderlijk.

De grote verschillen in concentratie van de bevolking en in het keuzepatroon van Franstalige en anderstalige ouders brengen mee dat het in Brussel op vele plaatsen bijzonder moeilijk is een school te vinden waar dit relatief lage gemiddelde van 36,8 % gehaald wordt. Er ligt in Brussel-Hoofdstad dan ook een zeer grote inschrijvingsdruk op een groot aantal Nederlandstalige scholen. Uit het onderzoek van K. Pelleriaux blijkt dat in Brussel-Hoofdstad in juni reeds 53 op 106 kleuterscholen volzet zijn en 41/106 lagere scholen, terwijl het in een Vlaamse provincie om nul tot hooguit vijf scholen gaat⁷⁸.

41. In de gegeven omstandigheden werkt het doorverwijzingssysteem moeizaam of zelfs niet. Scholen weten ook niet hoe groot de vraag van Nederlandstaligen zal zijn en kunnen daarom geneigd zijn om toch maar alvast anderstalige leerlingen aan te nemen om hun leerlingenaantal te houden. De situatie van scholen die dicht bij de doorverwijzingsgrens liggen, wordt nog gecompliceerd door het feit dat het door het departement gehanteerde relatieve cijfer van de school bepaald wordt op 1 februari van het schooljaar voorafgaand aan dat waarvoor de inschrijvingen genomen worden. Een school die voor het eerst tijdens de inschrijvingsperiode de kritische drempel overschrijdt, kan niet reageren.

42. De decreetgever heeft met de doorverwijzing aan de scholen een instrument willen geven om een voor elke regio representatieve aanwezigheid van leerlingen van wie de thuistaal het Nederlands is, na te streven. De voor Brussel-Hoofdstad representatieve verhouding is onvermijdelijk veel lager dan overall elders in Vlaanderen. Problematisch wordt het wanneer de decretale techniek van de doorverwijzing ingevolge de uitzonderlijk hoge aanwezigheid van anderstaligen en de hoge inschrijvingsdruk moeilijk werkbaar wordt of zelfs ongeschikt

⁷⁵ De auteurs signaleren dat het niet eenvoudig is om altijd een betrouwbare opsplitsing tussen westerse en niet-westerse achtergrond te maken. De gebruikte begrippen verglijden wel enigszins Belgisch - westers, buitenlands - niet-westers.

⁷⁶ K. Pelleriaux, "Gelijke onderwijskansen in Brussel", *l.c.*, 7.

⁷⁷ Gegevens van het departement onderwijs

⁷⁸ K. Pelleriaux, "Gelijke onderwijskansen in Brussel", *l.c.*, 8-9.

om ook maar een minimale aanwezigheid te waarborgen.

Deze situatie is zo uitzonderlijk dat zonder gevaar voor discriminatie een voor Brussel-Hoofdstad meer adequate techniek kan worden gezocht ⁷⁹.

B. Een beperkte voorrang voor Nederlandstaligen als alternatief voor de doorverwijzing

1° Een voorstel

43. De techniek van de doorverwijzing grijpt in aan het einde van de inschrijvingsperiode. Wegens de bijzondere situatie in Brussel is deze benadering er bijzonder belastend of zelfs ongeschikt om de doelstelling van de decreetgever te realiseren. Deze doelstelling is de scholen toelaten een representatief – voor Brussel-Hoofdstad wordt dat een minimaal – aandeel van leerlingen van wie de thuistaal het Nederlands is, nastreven. Deze doelstelling kan in Brussel-Hoofdstad enkel worden gerealiseerd door in te grijpen aan het begin van de inschrijvingsperiode en een voorrang te verlenen aan leerlingen van wie de thuistaal het Nederlands is. Om aanvaardbaar te zijn, moet zo'n alternatieve techniek beperkt blijven in zijn weerslag, transparant in zijn werking en minimaal belastend voor ouders aan wie de voorrang ontzegd wordt. Het hierna volgend alternatief, waarin een wijziging van het gelijkkansendecreet beperkt tot Brussel-Hoofdstad wordt voorgesteld, beantwoordt o.i. aan deze voorwaarden.

44. Het artikel III.4 van het decreet van 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen-I zou kunnen worden geamendeerd door omvorming van de bestaande tekst tot een eerste paragraaf en toevoeging van de volgende paragraaf 2 :

"§ 2. In afwijking van het bepaalde in de paragraaf 1 van dit artikel kan de inrichtende macht voor de scholen of vestigingsplaatsen van het Nederlandstalig onderwijs in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad binnen de hierna omschreven periode van inschrijving, de doorverwijzing vervangen door de volgende regeling. In dat geval wordt de inschrijving na instem-

ming van de ouders, in afwijking van het bepaalde in artikel III.1, tweede lid, van dit decreet, slechts definitief onder de hierna bepaalde voorwaarden.

Voor de toepassing van deze paragraaf beginnen de inschrijvingen ten vroegste op 1 september van het schooljaar dat voorafgaat aan het schooljaar waarvoor de inschrijvingen worden genomen. Indien op 1 februari van het volgende jaar de maximumcapaciteit voor nieuwe inschrijvingen op het door de inrichtende macht in overeenstemming met artikel III.3,1°, van dit decreet bepaalde organisatieniveau is overschreden, kan de inrichtende macht voor dat niveau voorrang verlenen aan de leerlingen die voor 1 februari zijn ingeschreven en van wie de thuistaal met toepassing van artikel II.4, tweede lid, van dit decreet moet worden geacht het Nederlands te zijn. Deze voorrang is beperkt tot ten hoogste het percentage van de beoogde leerlingengroep dat uitstijgt boven dat van de relatieve aanwezigheid in het werkingsgebied bedoeld in artikel II.1, 13°, van dit decreet, (verminderd met tien procent). Voor inschrijvingen in een bestaande leerlingengroep waarvoor een maximumcapaciteit is bepaald, wordt het maximum voor de voorrang berekend op het totaal van de leerlingengroep, nieuwe inschrijvingen en inschrijvingen uit een vorig schooljaar samen genomen.

De toekenning van voorrang, zowel als de verdere invulling van de lijst van leerlingen die definitief zijn ingeschreven, respecteren telkens de volgorde van inschrijving. De bemiddelingsopdracht van het lokaal overlegplatform bedoeld in artikel V.5 van dit decreet is niet van toepassing.

Deze paragraaf is niet van toepassing zo de inschrijving een onthaaljaar of een studierichting in het secundair onderwijs betreft die binnen het werkingsgebied van het lokaal overleg slechts in één school wordt aangeboden. "

2° Verdere verantwoording en technische toelichting

a. Beperkte voorrang voor Nederlandstaligen

45. De decreetgever maakt het met de techniek van de doorverwijzing mogelijk om een minimale aanwezigheid van oorspronkelijk Nederlandstalige leerlingen na te streven, wat in Brussel-Hoofdstad neerkomt op 36,8 % van de leerlingen verminderd met 10 %, d.i. 26,8 %.

⁷⁹ De decreetgever heeft overigens in het verleden bij herhaling de uitzonderlijke positie van het Nederlandstalig onderwijs erkend in het toekennen van de gunstige zogenoemde "Brusselnormen".

Een voorrang in eenzelfde verhouding bij het begin van de inschrijvingsperiode verandert inhoudelijk niets aan de voorheen door de decreetgever gemaakte keuze. Op die manier wordt ook geen afbreuk gedaan aan de rechten van anderstalige leerlingen die in de regio een relatieve aanwezigheid halen van 62,2 %.

46. Het lijkt niet aanvaardbaar dat de decreetgever een bescherming zou geven die gaat tot bv. 50 – 51 %, een cijfer dat hier en daar wel eens genoemd werd in het publieke debat. Ook al maken niet alle scholen gebruik van de doorverwijzing of nu de voorrangregel, toch lijkt een decretale grens in beginsel voor alle scholen haalbaar te moeten zijn. Een voorrangpercentage dat hoger is dan de relatieve aanwezigheid van Nederlandstalige leerlingen, zou kunnen neerkomen op een vorm van afstoten van anderstalige leerlingen. Dat ware in strijd met het basisconcept van de staatsinrichting in Brussel en met de taalwet onderwijs die beide een vrije keuze voor Nederlandstalig onderwijs waarborgen.
47. Een andere vraag is of de veiligheidsmarge van 10 % in het decreet hier ook noodzakelijk is. Als een school het gemiddelde van de relatieve aanwezigheid in de regio haalt, houdt dat in dat er ook nog scholen zijn met een lagere relatieve aanwezigheid. De doorverwijzingsnorm of nu de voorrangregel dicht laten aansluiten bij de relatieve aanwezigheid van de regio verhoogt wel de kans dat anderstaligen geen alternatief vinden met een lagere relatieve aanwezigheid in de school. De 10 % is een veiligheidsmarge en volgt uit een beleidskeuze. Deze norm zou lager kunnen zijn. Er kan ook rekening worden gehouden met het feit dat hoe dan ook niet alle scholen gebruik zullen maken van doorverwijzing of voorrang en ver boven het gemiddelde uitgaan. Dit vermindert de druk op de andere scholen. Ook kan worden geargumenteed dat de relatieve aanwezigheid van Nederlandstaligen sterker kan worden beschermd, naarmate die zelf ook meer onder druk staat. Het bepalen van de veiligheidsmarge boven de relatieve aanwezigheid van anderstaligen in het werkingsgebied moet het voorwerp uitmaken van een beleidskeuze.
48. Er is nog een andere techniek denkbaar. Evoluerende percentages met of zonder een nader te bepalen veiligheidsmarge maken de regeling complexer. Een beleidskeuze zou kunnen zijn om een vast percentage voor van huis uit Nederlandssprekende leerlingen te bepalen (bv.

20 of 25 %) dat mag worden nagestreefd met toepassing van de voorrangregeling. Dit percentage zou o.i. in elk geval zo moeten worden bepaald dat het binnen de vrije ruimte blijft die volgt uit de feitelijke relatieve aanwezigheid van anderstaligen in het werkingsgebied. Een variabel percentage voor het toekennen van voorrang laat allicht beter toe om bij een evoluerende werkelijkheid aan te sluiten.

49. Er zij nog aan herinnerd dat anderstaligen buiten het decreet om geen onvoorwaardelijk recht hebben op toegang tot een welbepaalde school⁸⁰. Het principiële recht dat het decreet hen wel toekent, wordt in het decreet zelf evenwel beperkt door de mogelijkheid van doorverwijzing. Een voorrangregeling voor Nederlandstalige leerlingen verandert niets aan de principes.

Het lijkt vanzelfsprekend dat in alle Brusselse scholen het taalvaardigheidsonderwijs Nederlands deel uitmaakt van de schoolpraktijk en het nascholingsbeleid en dat de school een werking ontplooit met ouders van leerlingen van wie de thuistaal niet het Nederlands is. Indien dat niet het geval is dan zouden deze verplichtingen uit art. III.4, derde lid DGOK-I expliciet moeten worden hernomen in de voorgestelde tweede paragraaf van dat artikel.

b. Inschrijving onder voorwaarde

50. Nederlandstaligen en anderstaligen kunnen tussen 1 september en 31 januari hun kinderen laten inschrijven. Deze inschrijvingen zijn alle definitief indien op 1 februari de door de school bepaalde maximumcapaciteit niet is overschreden. Om zeker te zijn dat het streefcijfer Nederlandstaligen gehaald wordt, is een “overboeking” toegelaten. Is de capaciteit overschreden dan wordt bij de selectie binnen de aangegeven grenzen de voorrang gegeven aan leerlingen van wie de thuistaal het Nederlands is. Een Nederlandstalige leerling die op 31 januari inschrijft zal eventueel voorrang hebben op een anderstalige leerling die reeds op 15 december was ingeschreven⁸¹

⁸⁰ Arbitragehof, nr. 110/98, 4 november 1998, B.3.2, www.arbitrage.be.

⁸¹ Een zwak punt in de door de Gentse schepen van onderwijs voorgestelde formule met dubbele inschrijvingsdatum (zie hoger), was dat de selectie op voorrangscriteria slechts in de tweede inschrijvingsperiode kon gebeuren. Daarmee werd de onzekerheid, anders dan hier voorgesteld, verlengd tot dicht bij de aanvang van het schooljaar.

Technisch juridisch kan worden gezegd dat de inschrijvingen gebeuren onder ontbindende voorwaarde. Ze komen onmiddellijk tot stand, maar kunnen door toepassing van de voorrangregel op 1 februari ongedaan worden gemaakt.

De voorrangregeling houdt in die mate een zekere beperking in van de regel dat de inschrijving genomen wordt bij de instemming met het project en het reglement (art. III.1, § 2, tweede lid DGOK-I). De inschrijving komt niet in alle gevallen definitief tot stand bij de instemming.

51. Het toekennen van voorrang bij overboeking brengt mee dat andere leerlingen worden geweigerd. Dergelijke weigeringen zijn onderworpen aan de informatie- en motiveringsplicht van art. IV.6 van het decreet. De commissie leerlingenrechten is met toepassing van art. V.3 bevoegd om de gegrondheid van de weigering te beoordelen. Het lijkt niet aangewezen om te bepalen dat het lokaal overlegplatform moet bemiddelen om voor een leerling die door het toekennen van voorrang zo vroegtijdig geweigerd wordt, een andere school te helpen zoeken.
52. Leerlingen die door de toekenning van voorrang niet kunnen worden ingeschreven, staan op een wachtlijst. Indien na 31 januari toch nog plaatsen openvallen, komen zij in aanmerking in volgorde van hun aanmelding. Vanaf 1 februari kan geen nieuwe voorrang meer worden toegekend en de ontbindende voorwaarde beschermt enkel de vóór die datum ingeschreven leerlingen met thuistaal Nederlands. Wel moet rekening worden gehouden met het feit dat vanaf 1 februari het doorverwijzingsmechanisme van het decreet opnieuw van toepassing is.
- c. Maximumcapaciteit op het door de inrichtende macht bepaalde niveau
53. De inrichtende macht kan leerlingen weigeren wanneer een bijkomende inschrijving om redenen van materiële omstandigheden de veiligheid van de leerlingen in het gedrang brengt. Het is de inrichtende macht die oordeelt⁸². De beslissing van de inrichtende macht om een leerling op die grond te weigeren is enkel dan niet verantwoord als na de weigering toch nog

een andere leerling wordt ingeschreven. De omzendbrief waarschuwt voor een extensieve toepassing waarbij ook pedagogisch comfort werd nagestreefd. Het departement heeft niettemin verduidelijkt dat de inrichtende macht zelf bepaalt waarop de maximumcapaciteit wordt bepaald. Dat zal dikwijls het klasniveau zijn. Voor het kleuteronderwijs wordt aanvaard dat een leerling die bv. eerst met Pasen 2,5 j. wordt, tijdig, d.i. gedurende het voorafgaande schooljaar, wordt ingeschreven voor het schooljaar waarin hij een trimester school zal lopen⁸³. Als de maximumcapaciteit op een hoger niveau zou zijn bepaald, bv. het leerjaar, de kleuterschool, dan wordt de voorrang op dat niveau toegepast, met respect van de chronologie van de inschrijvingen. Gaat het om een inschrijving in een bestaande leerlingengroep waar enkele plaatsen zijn opengevallen, dan wordt het percentage voor het verlenen van voorrang berekend op nieuwe en eerdere inschrijvingen samen genomen.

d. Facultatieve regeling van beperkte duur

54. De voorrangregeling is te beschouwen als een alternatief voor de doorverwijzing. Net als de doorverwijzing is de voorrang een mogelijkheid, geen verplichting. Wie daarvan gebruik maakt moet in de bedoelde periode evident niet doorverwijzen. Vanaf 1 februari gelden alle decretale bepalingen onverkort.
55. Het vroegst mogelijke begin en het einde van de inschrijvingsperiode is met het oog op de rechtszekerheid en de transparantie vastgelegd voor zover scholen op de voorrangregeling een beroep doen. Voor de anderen geldt de vrijheid die het decreet laat. In het lokaal overleg kunnen afspraken worden gemaakt voor eenvormige inschrijvingsperiodes.

V. Samenvatting als besluit

56. Uit de afwezigheid van een subnationaliteit in Brussel-Hoofdstad en de beperking van de bevoegdheid van de gemeenschappen tot de instellingen volgt dat de inwoners vrij beslissen tot welke instellingen zij zich richten. De wet op het gebruik van de talen in het onderwijs bevestigt dit keuzerecht. De financiering van de gemeenschappen voor hun onderwijs, die gebeurt op basis van in de scholen getelde

⁸² Art. III.3, 1° DGOK-I.

⁸³ Zie hoger, III, B, 1°.

leerplichtige leerlingen, onderbouwt deze vrije keuze.

Er kan in juridische zin niet worden gesproken van een oververtegenwoordiging van Franstaligen en anderstaligen in het Nederlandstalig onderwijs. Daaruit volgt dat het Nederlandstalig onderwijs als geheel geen leerlingen kan weigeren op grond van hun thuistaal, of het behoren tot een andere gemeenschap. Er is ook geen marge voor gesprekken met de Franse Gemeenschap over een doorverwijzing naar die gemeenschap, als die regeling bindend zou moeten zijn voor individuen. Zelfs een wijziging van de taalwet zou daarvoor niet volstaan.

Het antwoord op de vraag naar de maatschappelijke verantwoordelijkheid van het Nederlandstalig onderwijs in Brussel-Hoofdstad en de vraag naar de feitelijke draagkracht van de Nederlandstalige gemeenschap in Brussel-Hoofdstad impliceert beleidskeuzes die zich wisselend kunnen vertalen in doelstellingen formuleren, informeren, ondersteunen, ontraden, aantrekken en afremmen.

57. Eerbiediging van de vrije schoolkeuze vereist dat elke inwoner van het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad die vraagt om ingeschreven te worden in een bepaalde school en die aan de toelatingsvoorwaarden voldoet, er terecht kan. Indien het aanbod niet zou volstaan om een duurzame vraag te beantwoorden, moet het aanbod worden uitgebreid.

Ouders hebben het recht om op een redelijke afstand onderwijs te vragen in een officiële school waarvoor de decreetgever alle waarborgen biedt voor de eerbiediging van een ieders opvattingen, dan wel in een vrije school die met hun levensbeschouwing overeenstemt, voorzover dat een erkende eredienst is. Dit recht moet uiteraard binnen het Nederlandstalig onderwijs worden voldaan. Is dat niet zo, dan hebben de ouders die zich verder moeten verplaatsen, onder zekere voorwaarden recht op tussenkomst in de vervoerkosten. De regeling voorziet ook in de mogelijkheid tot oprichting of subsidiëring van een vrijekeuzeschool tegen gunstnormen. Het beleid, moet op basis van een inschatting van de noden beslissen of de gemeenschap tussenkomt via vervoerskosten dan wel via een nieuwe vrijekeuzeschool. Feitelijke gegevens bepalen in hoever dit onderdeel van de regeling relevant kan zijn voor de actuele problematiek.

Er bestaat in deze regelgeving geen recht op vrije keuze van een school met een gewaarborgde aanwezigheid van Nederlandstaligen.

58. Er is een interpretatie van het gelijkkansen-decreet mogelijk die toelaat een zekere voorrang toe te kennen aan Nederlandstalige leerlingen. Daarvoor zou de regel “eerst komt, eerst maalt” moeten worden losgelaten. Dit lijkt niet haalbaar. De minister van onderwijs is in het parlement niet tegengesproken als ze de strikte voorrang op basis van chronologie heeft verdedigd en het beleid heeft zich in de omzendbrieven daarop vastgezet. Bovendien heeft de Raad van State aanvaard, zij het in een voorlopige uitspraak in kort geding, dat respect voor de chronologie van de inschrijvingen in het decreet zelf lijkt besloten te liggen en niet enkel volgt uit de daaraan gegeven interpretatie. Om iets te bereiken is een decreetwijziging nodig.
59. Het gelijkkansen-decreet streeft er voor het hele Vlaamse land naar dat een voldoende aantal Nederlandstalige leerlingen in elke school zou kunnen aanwezig zijn. Dat is de filosofie van het doorverwijzingssysteem. Deze zorg geldt ook voor het Nederlandstalig onderwijs in Brussel-Hoofdstad. De bijzondere situatie (veel hoger relatieve aanwezigheid dan waar ook in Vlaanderen ; de helft van de scholen volzet in juni) verantwoordt een bijzondere regeling in het decreet.
60. In het gelijkkansen-decreet kan voor Brussel-Hoofdstad de doorverwijzingsregeling die op het einde van de inschrijvingsperiode inhaakt, vervangen worden door een beperkte voorrangregeling voor leerlingen van wie de thuistaal het Nederlands is en die toegepast wordt bij het begin van de inschrijvingen. Een dergelijke regeling is enkel aanvaardbaar indien de voorrang beperkt blijft en voldoende rekening houdt met de relatieve aanwezigheid in het werkingsgebied Brussel-Hoofdstad van leerlingen van wie de thuistaal niet het Nederlands is.

De regeling moet transparant zijn en beperkt in de tijd. De hier voorgestelde regeling beantwoordt aan deze voorwaarden.

Een dergelijke beperkte voorrangregeling is te beschouwen als een bevestiging tegenover iedereen die zich tot het Nederlandstalig onderwijs in Brussel-Hoofdstad richt, van het belang voor alle deelnemers aan dat onderwijs,

van een minimale aanwezigheid van leerlingen die van huis uit Nederlandsprekend zijn." (tot zover het advies van Prof. R. Verstegen).

Artikel 3

De ondersteuning die vanuit het Voorrangsbeleid Brussel (VBB) aan de Nederlandstalige basisscholen uit het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest wordt geboden, is een ondersteuning aan de hand van een begeleidingsvisie die gebaseerd is op de volgende vier domeinen :

- taalvaardigheidsonderwijs ;
- omgaan met diversiteit / differentiatie (ICO) ;
- samenwerking en communicatie met ouders ;
- samenwerking met onderwijsparticipanten.

De uitgangspunten voor de begeleiding blijven gehandhaafd zolang het onderwijsproject VBB loopt. De begeleiding heeft individuele leerkrachten, leerkrachtenteams en schooldirecties als doelpubliek, en verloopt in samenwerking met andere onderwijsparticipanten.

In de eerste fase van het VBB hebben 90 scholen (126 inplantingpunten) van de 117 Nederlandstali-

ge Brusselse basisscholen zich vrijwillig geëngageerd om van de aangeboden begeleiding gebruik te maken. De begeleiding houdt een vier jaar durende intensieve aanbodgestuurde ondersteuning in, geïnduceerd op basis van een initiële probleemanalyse. Algemeen geldt dat naar het einde van de vooropgestelde periode van 4 jaar begeleiding, de klemtoon meer moet worden gelegd op het zelfstandig opnemen van vernieuwing door de school zelf, om in de toekomst over te stappen naar begeleiding door het VBB op verzoek van de school.

Door de toetreding van scholen tot het VBB in fasen, zijn niet alle scholen even ver gevorderd in het vooropgestelde traject van 4 schooljaren intensieve begeleiding. In de continuering van het VBB moet rekening worden gehouden met de vorderingen in het traject. Voor een vraaggestuurde begeleidingsvisie kan worden gegeven, moet een periode van differentiatie worden ingebouwd naar fase-ring en naar inhouden. Rekening houdend met het jaar van toetreden tot het VBB, krijgen scholen hetzij verder intensieve ondersteuning, hetzij ondersteuning in de richting van verzelfstandiging. Vervolgens kan volledig worden overgeschakeld op een vraaggestuurde begeleiding. Concreet ziet dat er als volgt uit :

1. Concept in de periode 2004-2006

	Fase-1 scholen	Fase-2+-3 scholen	Fase-4
2004-2005	Verzelfstandiging Afbouw intensieve begeleiding	Intensieve begeleiding	Intensieve begeleiding
2005-2006	Vraaggestuurde begeleiding op basis van nieuw concept	Verzelfstandiging en afbouw intensieve begeleiding	Intensieve begeleiding

2. Het nieuwe VBB-concept na 2006

Na 2006 profileert het VBB zich als een project dat openstaat voor alle Brusselse scholen, zowel voor de scholen die toetraden tot het VBB als voor alle andere. Er wordt volledig afgestapt van de langlopende, intensieve begeleiding. De VBB-opdracht is als volgt :

VBB-scholen én niet-VBB-scholen

- (1) Vraaggestuurde begeleiding op schoolniveau op basis van nieuw concept
- (2) Aanbodgestuurde, netoverstijgende ondersteuning voor :
 - nieuwe leerkrachten
 - directies
- (3) Product- en ervaringsuitwisseling tussen scholen
- (4) Materiaalontwikkeling

2.1. Vraaggestuurde begeleiding

Vooraf het taalvaardigheidsonderwijs wordt permanent ondersteund : daar ligt de grootste behoefte in het Brusselse basisonderwijs. Bij de begeleiding worden steeds het omgaan met diversiteit en differentiatie, de samenwerking met ouders en de samenwerking met andere participanten geïntegreerd.

2.2. Aanbodgestuurde, netoverstijgende VBB-ondersteuning voor twee specifieke doelgroepen :

a) nieuwe leerkrachten

Blijven investeren in deze doelgroep is een noodzaak wegens het aanhoudende leerkrachtentekort en frequente personeelwisselingen. De ondersteuning gebeurt in samenwerking met andere onderwijspartners.

b) directies

Het lopende aanbod van een ondersteuning aangepast aan de specifieke rol en functie van de directie wordt gecontinueerd. Ervaringen binnen het VBB, opgedaan bij de leerkrachtenbegeleiding en evoluties in de brede onderwijscontext komen daarbij aan bod.

2.3. Product- en ervaringsuitwisseling tussen scholen

In het kader van de lerende regio, wil het VBB mogelijkheden voor product- en ervaringsuitwisseling tussen scholen organiseren.

Mede als gevolg van de begeleiding en de introductie van nieuwe werkwijzen en materialen, ontwikkelen leerkrachten zelf aangepaste en efficiënte werkwijzen en materialen. Omdat leerkrachten dikwijls zeer veel profijt halen uit de uitwisseling van ervaringen en producten, wenst het VBB die uitwisseling te stimuleren en te faciliteren.

2.4. Aanmaak van specifieke materialen

Ten slotte blijft het VBB zorgen voor de ontwikkeling van aangepaste materialen ten behoeve van de Brusselse scholen. Het VBB werkt verder aan de ontwikkeling van materialen die optimaal inspelen op het verhogen van de taalvaardigheid in de specifieke Brusselse context. De materialen moeten vooral een zo groot mogelijke functionaliteit hebben, zodat ze de geringe aanwezigheid van het Nederlands als omgevingstaal maximaal kunnen compenseren. Bovendien moeten ze een rendementsverhoging bewerkstelligen ten aanzien van de eindtermen op één of meer van de deelvaardigheden luisteren, spreken, lezen en/of schrijven.

Artikel 4

De kredieten voor het VBB worden elke drie jaar door de Vlaamse regering bepaald. Door die decreetale bepaling kan het stramien van de jaarlijkse dotatie doorbroken worden. Dat heeft als grote voordeel dat de VZW op langere termijn kan plannen en een zekere continuïteit in zijn beleid kan garanderen.

Artikel 5

Dit artikel behoeft geen commentaar.

Artikel 6

De onderwijswerking van de werkgroep Immigratie (WGI) kende door de jaren heel wat evoluties maar ook een aantal belangrijke constanten.

In de overeenkomst met het ministerie van Onderwijs, jaren geleden, kreeg de WGI een tweeledige opdracht voor Brussel. Enerzijds heeft de werkgroep biculturele projecten ontwikkeld, die in 2001 hun twintigjarig bestaan vierden met een internationaal symposium inzake meertaligheid en burgerschap. Anderzijds heeft de werkgroep de ruime opdracht om scholen met allochtonen te ondersteunen.

1. Biculturele projecten : de structurele en/of inhoudelijke ondersteuning van het project 'Onderwijs in Eigen Taal en Cultuur' (OETC) en andere initiatieven m.b.t. meertalig onderwijs en talensensibilisering.

De biculturele projecten blijven een fundamentele constante binnen de werking van de werkgroep. Aangezien OETC nog steeds op zoek is naar zijn vaste plek in het onderwijs, blijft een positieve en gestructureerde projectwerking noodzakelijk. Op termijn krijgen de projecten wellicht een eigen plek binnen een nieuw kader voor OETC. De begeleiding is momenteel gericht op een inhoudelijke ontwikkeling die de recente evoluties binnen het onderwijs volgt (taalvaardigheidsonderwijs, interculturele vaardigheden). De term 'bicultureel' en 'OETC' worden op termijn dan ook beter vervangen door een term die de huidige lading dekt. De Vlor gebruikte in dit kader al de benaming Sati : stimuleren van allochtone levende talen. Er blijft openheid voor 'nieuwe' vragen van scholen.

De biculturele projecten zijn een bron van ervaring voor, onder meer, een betere samenwerking tussen de ouders en de school, de taalontwikkeling bij meertaligen en het zoeken naar een positieve band tussen meertaligheid en onderwijs. Deze specifieke projecten vormen, zowel in basisonderwijs als in secundair onderwijs, een vernieuwde werkmethode inzake meertaligheid, taalsensibilisering en burgerschap. In de toekomst wordt dit onderdeel verder ontwikkeld. De projecten leggen vaak de nadruk op attitudeontwikkeling en zijn laagdrempelige initiatieven die het positief omgaan met meertaligheid ondersteunen. Zo werd er, in samenwerking met Nascholing Brussel, een lessenspakket ontwikkeld inzake 'interculturele taalbeschouwing' en werkt WGI momenteel aan de implicatie van een modulair burgerschapsproject voor het secundair onderwijs. De biculturele projecten situeren zich

op het vlak van het basisonderwijs maar steeds meer richt WGI zich ook op het secundair onderwijs.

2. Scholen ondersteunen : een vormingsaanbod voor leerkrachten, leerlingen en hun ouders

Via vorming en lespakketten wordt bestaande ervaring maximaal doorgegeven. Dat is het tweede onderdeel van de opdracht van de WGI, namelijk de ondersteuning van scholen met allochtonen. Aanvankelijk was die ondersteuning vooral gericht op het verbeteren van het taalvaardigheidsonderwijs Nederlands. De komst van het Steunpunt NT2 gaf de WGI de kans om de focus te verleggen.

Actuele thema's voor ondersteuning en vorming zijn : ouderbetrokkenheid, omgaan met meertaligheid en culturele diversiteit. Dat laatste sluit aan bij het Steunpunt ICO. De specifieke inbreng van de WGI betreft vooral de nauwe band met de allochtone gemeenschap en de knowhow op het vlak van meertalige opvoeding met aandacht voor de 'moedertaal' van allochtone gezinnen. Naast initiatieven op het niveau van leerkrachten en leerlingen, organiseert WGI rond deze onderwerpen ook themagesprekken voor ouders.

Samenvattend kan gesteld worden dat, vanuit de basisopdracht, er een evolutie plaatsgreep naar een veel ruimere aandacht voor het omgaan met diversiteit op het vlak van taal en cultuur en de opvoeding tot open burgerschap.

Artikel 7

De Vlaamse regering heeft de mogelijkheid om het maximale percentage van het krediet vast te leggen dat voor de loonkosten van de personeelsleden en de werkmiddelen gebruikt mag worden voor de aanwerving van contractuele personeelsleden.

Artikel 8

Dit artikel behoeft geen commentaar.

Artikel 9

De beperkte voorrangregel van artikel 2 kan enkel toegepast worden voor de inschrijvingen

vanaf het schooljaar 2005-2006 en niet voor het schooljaar 2004-2005.

Sven GATZ

Yamila IDRISSE

Frans RAMON

Dirk DE COCK

Brigitte GROUWELS

Gracienne VAN NIEUWENBORGH

VOORSTEL VAN DECREET

HOOFDSTUK I

Algemene bepalingen

Artikel 1

Dit decreet regelt een gemeenschapsaangelegenheid.

HOOFDSTUK II

Wijzigingen aan het decreet van 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen-I

Artikel 2

Aan artikel III.4 van het decreet van 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen-I waarvan de bestaande tekst § 1 zal vormen, wordt een § 2 toegevoegd, die luidt als volgt :

“§ 2. In afwijking van § 1 van dit artikel kan de inrichtende macht voor de scholen of vestigingsplaatsen van het Nederlandstalige onderwijs in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad binnen de hierna omschreven periode van inschrijving, de doorverwijzing vervangen door de volgende regeling. In dat geval wordt de inschrijving, na instemming van de ouders, in afwijking van het bepaalde in artikel III.1, tweede lid, van dit decreet, slechts definitief onder de hierna bepaalde voorwaarden.

Voor de toepassing van deze paragraaf beginnen de inschrijvingen ten vroegste op 1 september van het schooljaar dat voorafgaat aan het schooljaar waarvoor de inschrijvingen worden genomen. Indien op 1 februari van het volgende jaar de maximumcapaciteit voor nieuwe inschrijvingen op het organisatieniveau, bepaald door de inrichtende macht in overeenstemming met artikel III.3, 1°, van dit decreet, is overschreden, kan de inrichtende macht voor dat niveau voorrang verlenen aan de leerlingen die voor 1 februari zijn ingeschreven en van wie de thuistaal met toepassing van artikel II.4, tweede lid, van dit decreet moet worden geacht het Nederlands te zijn. Deze voorrang is beperkt tot ten hoogste het percentage van de beoogde leerlingengroep dat uitstijgt boven dat van de relatieve aanwezigheid in het werkingsgebied, bedoeld in ar-

tikel II.1, 13°, van dit decreet, verminderd met tien procent. Voor inschrijvingen in een bestaande leerlingengroep waarvoor een maximumcapaciteit is bepaald, wordt het maximum voor de voorrang berekend op het totaal van de leerlingengroep, nieuwe inschrijvingen en inschrijvingen uit een vorig schooljaar samengenomen.

De toekenning van voorrang en de verdere invulling van de lijst van leerlingen die definitief zijn ingeschreven, respecteren telkens de volgorde van inschrijving. De bemiddelingsopdracht van het lokale overlegplatform, bedoeld in artikel V.5 van dit decreet, is niet van toepassing.

Deze paragraaf is niet van toepassing als de inschrijving een onthaaljaar of een studierichting in het secundair onderwijs betreft die binnen het werkingsgebied van het lokaal overleg slechts in één school wordt aangeboden.

De Vlaamse regering onderwerpt ten laatste tegen 1 september 2006 de regeling van deze paragraaf aan een tussentijdse evaluatie. Ten laatste tegen 1 september 2007 volgt een definitieve evaluatie.”.

HOOFDSTUK III

Voorrangsbeleid Brussel

Artikel 3

De VZW Voorrangsbeleid Brussel, geniet de in artikel 4 bedoelde subsidie-enveloppe voor zover zij voldoet aan volgende voorwaarden :

1° zij stelt zich tot doel een netoverschrijdende structuur uit te bouwen ter ondersteuning van de Nederlandstalige basisscholen in Brussel. Deze netoverschrijdende structuur is gericht op het creëren van een omgeving waarin de leerlingen :

- a) positief kunnen functioneren op schoolniveau ;
- b) de nodige inzichten en vaardigheden verwerven om goed maatschappelijk te kunnen functioneren ;
- c) goed toegerust worden voor de ontwikkeling van hun professionele loopbaan ;

2° zij legt uiterlijk op de eerste dag van de zesde maand na afsluiting van het boekjaar de jaarrekening en het jaarverslag van de VZW Voorrangbeleid Brussel ter kennisgeving voor aan de Vlaamse regering.

Artikel 4

De Vlaamse regering waarborgt telkens drie jaar na elkaar ten minste dezelfde subsidie-enveloppe voor de loonkosten van de personeelsleden en de werkingsmiddelen binnen de door de Vlaamse Gemeenschap vastgestelde begrotingskredieten.

Artikel 5

Voor de toepassing van dit hoofdstuk wordt onder de VZW Voorrangbeleid Brussel de VZW verstaan die aangewezen is bij het door het Protocol van 6 oktober 2003 verlengde Protocol van 4 juni 1999 tussen de Vlaamse minister van Onderwijs en Ambtenarenzaken en de voorzitter van het College van de Vlaamse Gemeenschapscommissie, collegelid bevoegd voor Onderwijs, Voorschoolse Aangelegenheden en Gezondheidszorg.

HOOFDSTUK IV

Bicultureel onderwijs

Artikel 6

De VZW Werkgroep Immigratie geniet de in artikel 7 bedoelde subsidie-enveloppe voor zover zij voldoet aan de volgende voorwaarden :

1° zij stelt zich tot doel het verschaffen van, voor Nederlandstalige scholen in Brussel :

- a) de structurele en/of inhoudelijke ondersteuning van het project 'Onderwijs in Eigen Taal en Cultuur' en andere initiatieven met betrekking tot meertalig onderwijs en talensensibilisering ;
- b) een vormingsaanbod voor leerkrachten, leerlingen en hun ouders ;

2° zij legt uiterlijk op de eerste dag van de zesde maand na de afsluiting van het boekjaar de jaar-

rekening en het jaarverslag van de VZW Werkgroep Immigratie ter kennisgeving voor aan de Vlaamse regering.

Artikel 7

De Vlaamse regering waarborgt telkens na drie jaar na elkaar ten minste dezelfde subsidie-enveloppe voor de loonkosten van de personeelsleden en de werkingsmiddelen, binnen de door de Vlaamse Gemeenschap vastgestelde begrotingskredieten.

HOOFDSTUK V

Inwerkingstredingsbepaling

Artikel 8

De bepalingen van dit decreet treden in werking op 1 januari 2005, met uitzondering van artikel 2 dat in werking treedt op 1 september 2004, voor de inschrijvingen voor het schooljaar 2005-2006.

Sven GATZ

Yamila IDRISI

Frans RAMON

Dirk DE COCK

Brigitte GROUWELS

Gracienne VAN NIEUWENBORGH